

Aanval op uitval

Preventie onderzoek naar het verlagen van voortijdig schoolverlaters

Geschreven door:

J.S. Koopman

Versie:

13 oktober 2014

Inhoud

Samenvatting	2
Hoofdstuk 1 Inleiding.....	3
Hoofdstuk 2. Methode van onderzoek	4
2.1 Waar heb ik de literatuur gezocht?	4
2.2 Hoe heb ik de literatuur gezocht?	4
2.3 Welke bronnen vormen de basis per deelvraag?	5
2.4 Belang van het onderzoek	5
Hoofdstuk 3. Theoretisch kader.....	7
3.1. Wanneer spreken we van voortijdig schoolverlaters?	7
3.2. Wat zijn de voornaamste uitval kenmerken en uitval redenen van de betreffende doelgroep?	7
3.2.1 Feiten op een rij.....	9
3.3. Welke wetten en regels zet de overheid in om voortijdig schoolverlaten terug te dringen?	11
3.3.1 Scholen financieel stimuleren	11
3.4 Hoe wordt er op regionaal niveau gewerkt om het VSV aantal te verlagen?.....	12
3.4.1 Inzetten van maatregelen	12
3.4.2 Terugdringen van ongekwalificeerde uitstroom – Alfa-College.....	13
3.4.3 Regionale projecten voor jongeren die dreigen uit te vallen	14
3.4.4 Feiten en cijfers op regionaal niveau.....	15
3.4.5 Het belang van regionale samenwerking	16
3.5 Hoe worden de overheids-, en regionale doelstellingen zichtbaar op microniveau?	18
3.5.1 Werken vanuit een visie is werken aan kwaliteit.....	18
3.5.2 Loopbaanoriëntatie.....	19
3.5.3 Intensieve (studieloopbaan)begeleiding en coaching	19
3.5.5 Verbeteren verzuimbeleid.....	21
3.5.6 Opzetten/verbeteren interne en externe zorgstructuur	21
3.5.7 'Een goede intakeprocedure is het halve werk'	22
3.5.8 Het betrekken van de omgeving – contact met ouders van essentieel belang.....	22
Hoofdstuk 4. Resultaten	24
4.1. Analyse van de resultaten.....	24
4.1.1 Feiten en cijfers op een rij.....	24
4.1.2 Kenmerken van de VSV-er	25
4.1.3 Welke acties ontstonden er vanuit macro-, en meso niveau om het aantal VSV-ers terug te dringen?.....	25
4.1.4 Welke interventies kunnen scholen inzetten om uitval tegen te gaan?	26
4.1.5 Het belang van een goede zorgstructuur	27
4.2. Discussie van de resultaten	28
4.2.1 Kritische inhoudelijke beschouwing van de resultaten.....	29
Hoofdstuk 5. Conclusie	30
Literatuurlijst.....	31
Bijlage 1 Totaal overzicht VSV-ers tot en met schooljaar 2012-2013	33
Bijlage 2: Regionaal overzicht aantal VSV-ers 2012-2013.....	34
Bijlage 3 Financiële posten uit het Actieplan 'Focus op Vakmanschap'	35

Samenvatting

Hoe krijgen we het aantal voortijdig schoolverlaters tussen de achttien en vijfentwintig jaar naar beneden? Dat is de vraag die de overheid, de regio's en de huidige onderwijspraktijk zichzelf stelt. Want gediplomeerde vakmensen in de beroepspraktijk is wat we samen willen. Vakmensen voor nu en later.

In Nederland is de daling van het aantal voortijdig schoolverlaters ingezet maar dit is nog altijd niet genoeg als we de gestelde doelen vanuit de zogenoemde Lissabonakkoorden willen halen. Vanuit de Europese Unie zijn er afspraken gemaakt om het aantal voortijdig schoolverlaters tussen de achttien en vijfentwintig jaar terug te dringen. De Europese Commissie streeft naar 10% minder voortijdig schoolverlaters in 2020. Nederland streeft naar 8%. De meeste VSV-ers zijn afkomstig uit het MBO en de grootste uitval is binnen niveau 1 en niveau 2. Een algemeen feit is dat leerlingen uit gezinnen met een lage sociaaleconomische status meer (ongeveer 55%) risico lopen op schoolverzuim en schoolverlaten. Persoonlijke redenen zijn vaak de voornaamste redenen voor leerlingen om met de opleiding te stoppen. Veelal is er bij de leerlingen die uitvallen sprake van een combinatie aan factoren waardoor ze uitvallen. Factoren op individueel-, omgevings-, gezins-, en schoolniveau. De overheid zet verschillende lijnen uit (zoals het Actieplan 'Focus op vakmanschap' 2011-2015) om de doelstelling van maximaal 25.000 VSV-ers in 2016 te kunnen halen. Regionaal gezien doet Groningen het goed. Het landelijk gemiddelde in het schooljaar 2011-2012 stond op 6,9% en het Alfa-College (Noord- en Oost-Nederland) had een percentage van 6,2% aan VSV-ers. Voor het realiseren van het actieplan werd er onder andere 150 miljoen euro beschikbaar gesteld voor de kwaliteitsverbetering van het MBO. Interventies die onder andere moeten resulteren tot een verlaging van het aantal VSV-ers en die zowel zichtbaar zijn op macro-, meso-, als microniveau zijn: Loopbaanoriëntatie en begeleiding, verbeteren van het verzuimbeleid en het opzetten/verbeteren van de interne- en externe zorgstructuur. Uit deze items kunnen we concluderen dat de afstemming van de begeleiding op de betrokken partijen en op de (individuele) leerling van essentieel belang is tot succes. Maar dat deze in de huidige praktijk nog wel eens te wensen overlaat is nagenoeg een feit. Doordat de samenwerking stagneert gaat er veel kostbare tijd verloren en dat is onnodig. 'Maatwerk' leveren in verschillende VSV-casussen is nodig, meer afstemming is meer succes. De overheid stelt subsidies beschikbaar om VSV-trajecten in de regio te realiseren. Alleen is het aan de regio en de schoolteams dit daadwerkelijk op te pakken. Begeleiding is ook een onderdeel van VSV-preventie. De docent is nog steeds een belangrijke spil in het schoolproces. Het is dan ook belangrijk dat de docent er is, er echt is, dat de docent er staat ook voor de leerling die dreigt uit te vallen. Eén van de sleutels tot succes is het blijven motiveren van de leerling die mogelijk VSV-er wordt of VSV-er is geworden. Wanneer de docent de grip op de leerling dreigt te verliezen is het belangrijk om te kijken naar mogelijkheden buiten de schoolomgeving, het betrekken van de ouders. Ouders zijn en blijven een belangrijke schakel tussen de leerling en het onderwijs. Ook wanneer leerlingen op het MBO zitten. Ouders kunnen een positieve invloed hebben op het schoolproces en leerlingen helpen bij het bereiken van hun doel. Ouders moeten dan ook gezien worden als partners in het schoolproces. De laatste maar nog steeds de belangrijkste preventie maatregel blijft de verzuimregistratie in scholen. Een correcte verzuimregistratie is één van de belangrijkste preventiemiddelen om voortijdig schoolverzuim en schoolverlaten tegen te gaan en is tevens (nog steeds) de manier om verzuim snel te kunnen

Hoofdstuk 1 Inleiding.

In de loop van de LIO-stage is mijn aandacht gevallen op het onderwerp voortijdig schoolverlaters. Bij de meeste mensen bekend met de afkorting VSV'ers. Voortijdig schoolverlaters zijn jongeren die van school gaan tussen de leeftijd van 18 en 25 jaar zonder startkwalificatie. Een startkwalificatie (SK) is een havo- of vwo-diploma, of een mbo-diploma op niveau 2 (Holter, 2008, p. 1). Algemeen bekend is dat jongeren die met een diploma van school gaan meer kans hebben op een baan. Het Rijk, scholen, gemeenten, zorg en bedrijven werken daarom samen om zoveel mogelijk jongeren een startkwalificatie te laten halen. De Rijksoverheid wil het aantal voortijdig schoolverlaters terugbrengen tot maximaal 25.000 per schooljaar in 2016 (Rijksoverheid.nl. Onderwerpen aanval op schooluitval). Door het programma *Aanval op Schooluitval* zijn sinds de start in 2006 al veel goede resultaten geboekt. Het aantal voortijdig schoolverlaters daalde aanzienlijk door de betere regionale samenwerking en de inspanningen van de scholen. Om dit succes een vervolg te geven heeft het kabinet Rutte de doelstelling voor het tegengaan van VSV-ers aangescherpt met een vernieuwde aanpak (Ministerie van Onderwijs, Cultuur & Wetenschap). Zo streeft de Europese Commissie naar 10% minder voortijdig schoolverlaters tussen de 18 en 25 jaar in 2020. Nederland heeft zichzelf een strengere doelstelling opgelegd en streeft naar 8%. Binnen de Europese Unie slaagt Nederland er het beste in om het aantal voortijdige schoolverlaters van 18 tot 25 jaar terug te dringen. In 2013 was het Europese gemiddelde 13,7%. In Nederland was dat 8,8% (Rijksoverheid.nl. Feiten en cijfers).

Uit de zonet geschetste context is de volgende probleemstelling voortgekomen met de daarbij horende hoofd-, en deelvragen:

Met welke interventies kan ik samen met mijn team een bijdrage leveren aan het terugdringen van de Voortijdig Schoolverlaters?

Hoofdvraag: In hoeverre kan de school bijdragen aan het terugdringen van voortijdig schoolverlaten?

Deelvraag 1: Wanneer spreken we van voortijdig schoolverlaters en wat zijn de voornaamste uitval kenmerken en uitval redenen van de desbetreffende doelgroep?

Deelvraag 2: Welke wetten en regels zet de overheid in om voortijdig schoolverlaten terug te dringen?

Deelvraag 3: Welke interventies zijn er voor scholen en kunnen scholen inzetten om uitval tegen te gaan?

Het bronnenonderzoek zal starten op macro niveau waarnaar het steeds scherper wordt geschreven op meso niveau waarin preventie maatregelen met betrekking tot voortijdig schoolverlaters vanuit regionaal perspectief zichtbaar zijn. En hierbij doel ik voornamelijk op de samenwerking tussen scholen en instanties die te maken hebben met de schooluitval. Vervolgens zoom ik in op de onderwijspraktijk waarin ik vanuit de literatuur handvatten en aanbevelingen wil geven wat betreft haalbare interventies voor op de werkvloer van het Middelbaar beroepsonderwijs.

Hoofdstuk 2. Methode van onderzoek

De aanleiding voor dit onderzoek is ontstaan door het schrijfproces binnen de LIO-scriptie. Binnen dat onderzoek kruiste naast mijn LIO onderwerp: het optimaliseren van opstroom, telkens het onderwerp voortijdig schoolverlaters. Daarnaast ontstond er afgelopen schooljaar binnen mijn eigen onderwijspraktijk de voorbereidingen op de invoeringen van het entreeonderwijs (augustus 2014) wat is in gevoerd door de rijksoverheid met het Actieplan MBO 'Focus op Vakmanschap'. In dit plan wordt naast het verbeteren van de kwaliteit van het beroepsonderwijs ook als speerpunt het terugdringen van de voortijdig schoolverlaters genoemd (Bijsterveldt, 2011).

Als jonge docent is er een nieuwsgierigheid ontstaan naar de vraag welke interventies wij als school en als team in kunnen zetten om binnen de onderwijspraktijk actief deel te nemen aan het terugdringen van voortijdig schoolverlaters.

2.1 Waar heb ik de literatuur gezocht?

Bijna alle bronnen die ik heb gebruikt in dit literatuuronderzoek zijn afkomstig van internet en gevonden via de zoekmachine Google of via Google Scholar.com. De basis van vele feiten die gedurende het stuk voorbij gekomen zijn, zijn afkomstig van verschillende pagina's van de rijksoverheid. Vervolgens zijn de gebruikte bronnen van de rijksoverheid veelal geschreven door het Ministerie van Onderwijs, Cultuur & Wetenschap (OCW) zoals alle informatie die onder andere door Minister Bijsterveld wordt gegeven over het Actieplan: *Focus op vakmanschap*, jaar 2011-2015. Er zijn ook bronnen waar ik op ben gestuit door interesse. Of door een 'wandelingetje' in de online catalogus van de stadsbibliotheek. Zoals het boek Pubers van nu van Prinsen en Terpstra, (2009) waarin voor mij waardevolle informatie stond over de ontwikkeling van het puberbrein, het belang van motiveren, het aangaan van een 'echte' relatie met de puber en het belang van ouderparticipatie. En dit alles kon ik mooi naast andere gegevens afsteken of verweven in mijn stuk. Gedurende het proces heb ik ook met verschillende mensen gesproken over het item voortijdig schoolverlaters. Waardoor mij een tien jaar oud essay werd aangereikt over voortijdig schoolverlaters waarin ik me verwonderde over het feit dat er tien jaar later nog steeds overeenkomsten waren met de voortijdig schoolverlaters realiteit van nu, 2014.

2.2 Hoe heb ik de literatuur gezocht?

De meeste literatuur heb ik gevonden door het zoeken op internet via de zonet genoemde Google of via Google Scholar door middel van het invoeren van begrippen in de zoekbalk. Woorden zoals: voortijdig schoolverlaters, voortijdig schoolverlaters oorzaken, kenmerken, reden uitval, risicogroep, feiten en cijfers, terugdringen voortijdig schoolverlaters e.d. Gedurende het zoekproces stuit je op steeds meer sites en toen was het de kunst om overeenkomsten-, of tegenargumenten te kiezen en te filteren in goede en bruikbare informatie. Vele bronnen heb ik volledig gelezen omdat ik de vaardigheid 'scannend lezen' niet goed beheers. Ook het doornemen van een inhoudsopgave om te kijken of er voor een deelvraag waardevolle informatie beschikbaar was in het artikel vond ik zelf moeilijk en minder effectief. Vele artikelen heb ik geprint en door middel van aantekeningen, post-it's

en kleur markering onderscheidde ik overeenkomende thema's binnen het onderwerp voortijdig schoolverlaten en verschillende meningen van de diverse schrijvers en/of onderzoekers.

2.3 Welke bronnen vormen de basis per deelvraag?

Deelvraag 1: Wanneer spreken we van voortijdig schoolverlaters en wat zijn de voornaamste uitval kenmerken en uitval redenen van de desbetreffende doelgroep?

Het artikel van Nienke Holter, (2008) vormde de start binnen het literatuur onderzoek. Een kort en bondig artikel over de oorzaken van voortijdig schoolverlaten. Omdat het artikel al vijf jaar oud was zocht ik op internet verder zowel via Google.nl als Google Scholar en stuitte op een soortgelijk artikel (ook net als het artikel van Holter, (2008) van Het Nederlands jeugd instituut) van Baat & Foolen uit 2012. Om het literatuuronderzoek verder vorm te geven ging ik op zoek naar soortgelijke artikelen en kwam ik in verschillende bronnen andere- of overeenkomstige factoren tegen, uitvalkenmerken en risicofactoren voor voortijdig schoolverlaten. Vanuit die bronnen (zoals Eimers, 2011 en Bouwhuijsen, 2011) heb ik er vervolgens voor gekozen om alle kenmerken en factoren overzichtelijk weer te geven in een schema. En op die manier werd deelvraag 1 uiteindelijk beantwoord.

Deelvraag 2: Welke wetten en regels zet de overheid in om voortijdig schoolverlaten terug te dringen?

Om deze deelvraag te beantwoorden heb ik veelvuldig gebruik gemaakt van verschillende webpagina's van de rijksoverheid (veelal geschreven door het ministerie van OCW) maar ook de MBO raad en DUO. Om te kunnen beschrijven hoe die ingevoerde wetten en regels zichtbaar zijn werden op meso en micro niveau heb ik vooral de gegevens van het Alfa-College gebruikt en de gegevens uit het jaarverslag vergeleken met het Actieplan 'Focus op Vakmanschap'. De drie hoofdbronnen voor deze deelvraag zijn dan ook: rijksoverheid.nl, Kamerstuk Actieplan 'Focus op Vakmanschap' en het Jaarverslag van 2012 van het Alfa College door Klunder, (2013).

Deelvraag 3: Welke interventies zijn er voor scholen en kunnen scholen inzetten om uitval tegen te gaan?

Om deelvraag 3 te kunnen beantwoorden was het noodzakelijk vele bronnen met elkaar te vergelijken want deze deelvraag draagt uiteindelijk de oplossingen aan voor het beantwoorden van de hoofdvraag. De volgende bronnen zijn hiervoor veelvuldig gebruikt: Klunder (2013), Donk (2009), Prinsen (2009), Derriks & Vergeer (2010), Baat & Foolen (2012), Herweijer (2013) en Eimers (2011).

2.4 Belang van het onderzoek

Gegevens van de rijksoverheid laten zien dat er in het schooljaar 2001-2002 71.000 jongeren (5,5%) school verliet zonder startkwalificatie. Vanuit de overheid is het streven om maximaal 25.000 VSV-ers te hebben in het schooljaar van 2015-2016. In het middelbaar beroepsonderwijs (MBO) wil de Rijksoverheid de schooluitval verminderen tot 5% in 2016. In het schooljaar 2012-2013 is de schooluitval al gedaald naar 5,7%. Maar bij sommige mbo-scholen was dit aandeel in 2013 nog 7% of hoger. Het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) kijkt samen met scholen hoe de

uitval omlaag kan. Dit kan bijvoorbeeld door meer aandacht te besteden aan de aanpak van schoolverzuim. Maar dit kan ook op het vlak van betere begeleiding waarin jongeren worden begeleid naar stages of leerbanen (Rijksoverheid.nl. Feiten en cijfers).

In dit onderzoek maak ik eerst de redenen van uitval zichtbaar en vervolgens schets ik de mogelijkheden om uitval te verminderen.

De nadruk van dit stuk ligt sterk op de mogelijkheden die docenten met hun teams kunnen inzetten om invloed uit te kunnen oefenen op de vermindering van VSV-ers. Dit door bijvoorbeeld het aanscherpen van de begeleiding voor de doelgroep die sneller dreigt uit te vallen. Het gaat voornamelijk om de kwaliteitsverbetering in de directe onderwijspraktijk. Het doel van dit literatuuronderzoek is dan ook om zicht te krijgen op de redenen van uitval en de daarbij passende interventies voor in de huidige onderwijspraktijk. Handvatten waar docenten iets mee kunnen.

Ik heb tijdens het oriënterende proces aan de start van mijn literatuuronderzoek ervoor gekozen om twee collega's te interviewen. Hierdoor ging voor mij het onderwerp voortijdig schoolverlaten meer leven en werd het voorbereiden en het opzetten vele malen interessanter. De collega's die ik geïnterviewd heb zijn beide werkzaam op het Alfa-College en zijn een onderdeel van het Deelnemer Loopbaan Expertise Team (DLE), (eerder bekend als ZAT(Zorg Advies Team). Dit team begeleidt onder andere vastgelopen leerlingen naar andere (tijdelijke) trajecten, geeft ondersteuning bij vastgelopen studenten, biedt hulp bij problemen met studie(resultaten), studie- of beroepskeuze, problematiek rond financiën of huisvesting, problemen van persoonlijke aard of specifieke handicaps. Dat is wat ze voor de leerlingen betekenen. Maar op schoolniveau zijn deze collega's ook actief wat betreft het terugdringen van zowel het algemeen verzuim als de voortijdig schoolverlaters. De meningen die zij hebben aangedragen met betrekking tot regionale verbetering of ter verbetering van de kwaliteit op leerlingbegeleiding is deels opgenomen in dit literatuuronderzoek.

Hoofdstuk 3. Theoretisch kader

3.1. Wanneer spreken we van voortijdig schoolverlaters?

Voortijdig schoolverlaten houdt in dat jongeren tussen de leeftijd van achttien en vijfentwintig jaar van school gaan zonder startkwalificatie (SK). Een startkwalificatie is een havo- of vwo-diploma, of een mbo-diploma op niveau 2 (Holter, 2008) een erkend diploma om gediplomeerd deel te kunnen nemen aan de arbeidsmarkt. In Nederland was er in het schooljaar van 2012-2013 een totaal van bijna achtentwintigduizend voortijdig schoolverlaters. Dat is 2,1% van het totaal aantal deelnemers van het voortgezet-, en middelbaarberoepsonderwijs. De meeste VSV-ers zijn afkomstig uit het MBO. Ten opzichten van het schooljaar 2005-2006 is het aantal VSV-ers sterk gedaald. Toen was het aantal VSV-ers 5,5%. In het MBO was er een daling te zien van 24,8% in het schooljaar 2011-2012 (DUO, 2013, p. 5). Maar dit is nog niet genoeg als we kijken naar de cijfers waar onze overheid naar streeft. Het aantal voortijdig schoolverlaters moet nog verder omlaag. De Rijksoverheid streeft naar maximaal 25.000 voortijdig schoolverlaters in het schooljaar van 2016 (Rijksoverheid.nl. Onderwerpen aanval op schooluitval).

In dit hoofdstuk geef ik antwoord op de vraag welke verschillende factoren een rol kunnen spelen bij het ontstaan van schoolverzuim en voortijdig schoolverlaten. De kenmerken die het meeste uitgelicht zullen worden zijn kenmerken op individueel-, omgevings-, gezins-, en schoolniveau.

De totale groep VSV-ers bestaat uit alle jongeren van 15 tot 23 jaar die geen startkwalificatie hebben en geen onderwijs volgen (Ministerie van Onderwijs). We spreken ook van de term 'nieuwe voortijdig schoolverlaters' dit zijn jongeren die op 1 oktober niet ingeschreven zijn bij een onderwijsinstelling, terwijl dit op 1 oktober van het voorafgaande jaar wel het geval was. Ze zijn niet in het bezit van een diploma HAVO, VWO, MBO niveau 2 of hoger (dus ook jongeren met een diploma Niveau 1 en/of werk). En ze zijn op moment van uitschrijven nog jonger dan 23 jaar (vsvgroningen, 2014).

3.2. Wat zijn de voornaamste uitval kenmerken en uitval redenen van de betreffende doelgroep?

Een algemeen feit is dat jongeren met onder andere een startkwalificatie meer kans maken op een baan. Minder schooluitval leidt vervolgens ook tot minder jeugdwerkloosheid (Rijksoverheid.nl. Feiten en cijfers). Maar wie zijn nu die jongeren die jaarlijks uitvalt en geregistreerd wordt als VSV-er? Wat zijn de kenmerken van deze doelgroep en de veelal bekende redenen tot uitval?

Allen en Meng (2010) onderscheiden naar aanleiding van het artikel van Eimers en Bekhuis twee typen leerlingen die met de opleiding stoppen namelijk: *de klassieke risico leerling* en *de opstapper*. De klassieke risico leerlingen verlaten het onderwijs omdat ze geconfronteerd worden met omstandigheden in de privé- of omgevings sfeer waardoor het voor hen moeilijk is om onderwijs te kunnen volgen. De opstappers zijn leerlingen die uit zichzelf de opleiding verlaten, vaak zonder dat er sprake is van een probleem (Allen, 2010, p. 2). Deze uitvallers vallen uit door 'studentenkenmerken' zoals: de opleiding is niet wat de studenten er van verwacht hadden. De leerling wijst in dit geval ook naar zichzelf: zij vinden de opleiding niks, hebben teveel verzuimd (Derriks, 2010, pp. 1,2), de leerling

heeft een gebrek aan motivatie of verlaat de school vanwege slechte schoolprestaties (Baat, 2012, p. 2).

In de onderstaande tabel geef ik een totale opsomming van mogelijke factoren die op verschillende niveaus een oorzaak kunnen zijn of door een combinatie van oorzaken vervolgens de oorzaak kunnen worden voor voortijdig schoolverlaten. Het overzicht is samengeteld aan de hand van diverse bronnen en geeft dus een totaal overzicht.

Figuur 1: Uitvalkenmerken en risicofactoren van voortijdig schooluitval

<p>Individueel niveau – persoonlijke redenen die een risicofactor zijn voor voortijdig schoolverlaten:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Gedragsstoornissen (waarvan geïndiceerde stoornissen(ADD, ADHD, ODD...) (Eimers, 2011, p. 21). - Fysieke beperking. - Verslavingsproblemen. - Financiële problemen (Eimers, 2011, p. 22). - Verkeerde beroepskeuze. - Gezondheidsproblemen. - Meteen willen werken (Bouwhuijsen, 2011, p. 1). - Studiefactoren – uitval die te maken heeft met: studieniveau, (de eerder genoemde) studie keuze en met studievaardigheden (Eimers, 2011, p. 6). - Temperament. - Impulsiviteit. - Aandachtstoornissen. - Gebrekkige sociale vaardigheden en/of gebrekkige zelfcontrole. - Hyperactiviteit (Baat, 2012, p. 3). - Zwangerschap. - Overleden familielid (Derrick, 2010, p. 15).
<p>Gezinsniveau - gezinssamenstelling</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kinderen uit gezinnen met een lagere sociaaleconomische status. - Kinderen uit een gezin met armoede. - Tienermoeders of kinderen van tienermoeders (kinderen van tienermoeders hebben een vergrote kans op slechte schoolprestaties, schoolverzuim en schooluitval Kinderen uit eenouder gezinnen. - Kinderen uit grote gezinnen. - Kinderen zonder broers of zussen. - Echtscheiding. - Financiële problemen in het gezin. - Verhuizing. - Kinderen die binnen het gezin veel stressvolle situaties meemaken vallen eerder uit. (Bij een tweeoudergezin is dit 50% en bij een eenouderzin 69%) (Baat, 2012, p. 4).
<p>Schoolniveau: Factoren op schoolniveau kunnen ook een risico vormen voor uitval</p> <ul style="list-style-type: none"> - Een slechte kwaliteit van lesgeven. - Een (te) groot verloop onder docenten. - Onveilig schoolklimaat. - Slechte registratie van schoolverzuim. - Geen (geschikte) consequenties voor schoolverzuim. - Een gebrekkige relatie tussen leerlingen leraar (Baat, 2012, p. 5). - De leerling wordt gedwongen de school te verlaten door het bereiken van de maximale opleidingsduur (Bouwhuijsen, 2011, p. 2).
<p>Omgevingsniveau</p> <ul style="list-style-type: none"> - Gezinskenmerken. - Leeftijdgenoten. - Schoolkenmerken (Baat, 2012, p. 3).

3.2.1 Feiten op een rij

Zoals zichtbaar is Figuur 1 kunnen tal van risicofactoren of een combinatie hiervan voor leerlingen de reden zijn om te stoppen met de opleiding met gevolg het worden van een voortijdig schoolverlater. Persoonlijke redenen zijn vaak de voornaamste redenen om met de opleiding te stoppen. Tenminste dit wordt aangegeven in het onderzoek van Derriks & Vergeer (2010) als gegevens op de website van VSV Groningen. Dit in tegenstelling tot het onderzoek van Eimers. Hij geeft aan dat slechts 22% van de uitval gerelateerd is aan persoonlijke redenen. In beide onderzoeken komt wel naar voren dat leerlingen bij de reden van uitval in onderzoeken aangeven te stoppen in verband met studiefactoren terwijl er in werkelijkheid andere problematieken spelen zoals die op persoonlijk vlak (Eimers, 2011, p. 7), (Derriks, 2010, p. 3).

Risicogroep

Leerlingen uit gezinnen met een lage sociaaleconomische status lopen meer risico op schoolverzuim en voortijdig schoolverlaten. Uit Nederlands onderzoek blijkt dat kinderen uit gezinnen met een lagere sociaaleconomische status ongeveer 50% meer kans hebben om voortijdig de school te verlaten dan kinderen uit gezinnen met een hogere sociaaleconomische status (Baat, 2012, p. 4).

Ook Amerikaans onderzoek toont dit zelfde beeld. In het onderzoek van Cathy Hammond (Hammond, 2007) worden de kinderen met een laag economische status gezien als de risicogroep wat veelal leidt tot uitval. De risicogroep samen met de uitval factoren zoals die op: individueel-, familie-, school-, en maatschappelijke niveau komen overeen met de factoren uit Nederlandstalige artikelen zoals die van: T. Eimers. & R. Kennis e.a. (2011), Van den Bouwhuisen, (2011) en Derriks & Vergeer, (2010).

De invloed van leeftijdgenoten

Leeftijdsgenoten zijn voor jongeren erg belangrijk, belangrijker dan school. Een leeftijdsgroep draagt immers bij aan de vorming van een eigen identiteit. Een groep adolescenten van ongeveer dezelfde leeftijd noemen we dan ook wel eens peergroup. De groep heeft dezelfde interesses, muziek-, en kleding style, hobby's enz. De leeftijdsgenoten die vaak samen een vriendengroep vormen, nemen een zeer belangrijke plek in voor de groep jongeren. Het is een onderdeel van de identiteitsvorming waarin er onder andere ruimte is om te experimenteren (Wal, 2009, p. 108). Binnen dit experimenterende gedrag lopen leerlingen door bijvoorbeeld groepsdruk de kans dat ze gaan spijbelen of delinquent gedrag gaan vertonen. De omgang met antisociale leeftijdgenoten blijkt de kans op voortijdig schoolverlaten te vergroten ook wanneer de betreffende jongere nog goed mee kan komen op school (Baat, 2012, pp. 4,5)

Risicogroep samengevat

55% van leerlingen uit gezinnen met een lage sociaaleconomische status.

54% kinderen van tienermoeders.

65% kinderen uit eenoudergezinnen.

Kinderen zonder broers of zussen, kinderen die binnen het gezin veel stressvolle situaties meemaken (echtscheiding, verhuizing e.d.) en tienermoeders.

Waar heeft deze doelgroep baat bij?

De centrale aanbeveling uit het adviesrapport *Vertrouwen in de school*, (2009) is om jongeren die sneller uitvallen, of dreigen uit te vallen structuur en verbondenheid te bieden. Het is van belang dat deze leerlingen weten dat er regels zijn waar men zich aan dient te houden. Het handhaven van regels is hierbij van belang en de jongeren mogen ook wel ervaren dat er hard gewerkt moet worden om te presteren. Maar tegelijkertijd moeten ze kunnen ervaren dat ze erbij horen, dat er mensen zijn die om hen geven, die hen willen helpen, aldus de heer Donk, (2009). Dit alles kan vorm krijgen als een school uitgaat van een bredere kerntaak dan alleen maar het overdragen van kennis. De missie in een school (vooral binnen niveaus met een grote 'gevoelige doelgroep' met (toekomstige) voortijdig schoolverlaters) moet zijn om jongeren te begeleiden naar een goede plek in de maatschappij. En het is aan de school om daar alles aan te doen wat daarvoor in haar professionele macht ligt om inclusief de nodige zorg en aandacht daar voor te zorgen (Donk, 2009, p. 5).

Niet alle uitvallers verlaten het onderwijs definitief, een deel van hen hervat een opleiding. Het blijkt dat 52% van de toenmalige uitvallers op het moment van meting geen voortijdig schoolverlater (meer) is. Zij hebben zich opnieuw ingeschreven voor een MBO-opleiding, een startkwalificatie behaald of staan ingeschreven bij een HBO-instelling. Uit ander onderzoek (waarin tevens de berekening anders is gedaan dan in het onderzoek van Eimers met de gegevens uit de Regiomonitor) komt naar voren dat het grootste aantal terugkerende VSV-ers (41%) afkomstig is uit niveau 4. Het aantal herstarters is in deze gegevens aan de hoge kant. Over het gehele MBO genomen keert 31% van de VSV-ers terug naar school en de meeste herstarters kiezen tussen de sectoren: Economie (53%), Techniek (49%) of Zorg & Welzijn (56%) (Eimers, 2011, pp. 7,8).

In het onderstaande schema (Figuur 2) is te zien dat het percentage VSV over de drie onderzochte jaren relatief stabiel is. Het percentage in opleiding daalt naar mate de uitval langer geleden is en het percentage met startkwalificatie stijgt evenredig daaraan (Eimers, 2011, p. 7).

Jaar	Startkwalificatie uiteindelijk wel behaald	VSV-er weer in opleiding	VSV-er en ongediplomeerd uitgeschreven	Aantal
2006-2007	32	19	48	396
2007-2008	22	29	48	473
2008-2009	16	38	46	418
Totaal	23	29	48	1.287

Figuur 2: Bron (Eimers, 2011, p. 7)

In deze paragraaf hebben we kennis gemaakt met de doelgroep Voortijdig Schoolverlaters. Daarin is de risicogroep samen met de risicofactoren die leiden tot uitval zichtbaar geworden. In de volgende paragrafen zal ik langzamerhand inzoomen op verschillende items op macro-, meso-, en microniveau waarin verschillende maatregelen worden weergegeven die uiteindelijk landelijk uitgevoerd worden om in onze samenleving samen te werken aan de reductie van het aantal VSV-res.

3.3. Welke wetten en regels zet de overheid in om voortijdig schoolverlaten terug te dringen?

Goed opgeleide vakmensen zijn nodig voor de samenleving van nu en later. Het kabinet wil dan ook dat alle Mbo-instellingen goed presteren. Om de kwaliteit in het middelbaar beroepsonderwijs te verbeteren heeft het Ministerie van Onderwijs, Cultuur & Wetenschap (OCW) het actieplan 'Focus op Vakmanschap 2011-2015' geschreven. Met onder andere als doel het terugdringen van het aantal voortijdig schoolverlaters tot 25.000 in 2016. De uitvoering van dat programma startte rond de zomer van 2011 en verving het MBO2010 programma (Bijsterveldt, 2011).

In dit hoofdstuk worden de interventies om het aantal VSV-ers te verlagen vanuit verschillende perspectieven zichtbaar, namelijk vanuit: macro-, meso-, en microniveau. Kort benoem ik in deze paragraaf de overheidsdoelen om het aantal VSV-ers terug te dringen en in de volgende paragrafen zoomen we in naar regionaal niveau en de hoofdpunten die het onderwijs zelf op micro niveau kan inzetten om binnen de huidige onderwijspraktijk hun steentje bij te dragen. Dit alles met als doel het verlagen van het aantal VSV-ers zodat er meer leerlingen het onderwijs verlaten met onder andere een startkwalificatie om gediplomeerd deel te kunnen nemen aan het arbeidsproces in onze samenleving.

Jongeren die met een diploma van school gaan, hebben meer kans op een baan. Rijk, scholen, gemeenten, zorg en bedrijven werken daarom samen om zo veel mogelijk jongeren een startkwalificatie te laten halen. Het opleiden van professionele vakmensen vereist goed beroepsonderwijs. Om de verbeterde kwaliteit in het mbo onderwijs te realiseren worden in het actieplan 'Focus op vakmanschap' de volgende doelen geformuleerd.

Samengevat komen de volgende onderwerpen in het Actieplan 'Focus of Vakmanschap' aan bod
Namelijk:

Ombuigingen RA onderwijs	Intensiveringen RA onderwijs*
Verkorten opleidingsduur	Professionalisering onderwijspersoneel
Bredere Kenniscentra	Prestatiebeloning teams
Doelmatige opleidingen	Versterken uniforme toetsing
Leeftijdsgrens 30 jaar	Plus en wijkschool
Subsidietaakstelling OCW	Invoering Entreeopleiding 1 augustus 2014 (is verplicht voor iedere MBO)
Efficiencykorting raden en	Kwaliteitsverbetering ***
	Kwaliteit/reservering leerlingenraming

Figuur 3. Bron: (Bijsterveldt, 2011, pp. 13, Bijlage 2), voor dit totaal overzicht zie bijlage 3, pagina 31).

3.3.1 Scholen financieel stimuleren

Je kunt bijna stellen 'voor wat hoort wat'. De overheid probeert onderwijsinstellingen met een prestatiesubsidie een daling te creëren in het aantal voortijdig schoolverlaters ten opzichte van het schooljaar 2005-2006. Daarnaast ontvangen onderwijsinstellingen in een regio gezamenlijk aanvullende subsidies voor onderwijsprogramma's als extra stimulans om de convenantafspraken

(met betrekking tot de verlaging van het aantal voortijdig schoolverlaters) te halen. Afhankelijk van het aantal VSV-ers per RMC-regio is een maximum bedrag per regio vastgesteld (DUO, 2013, p. 5). Naast de prestatiesubsidie werd er vanaf 2013 door het kabinet 150 miljoen euro beschikbaar gesteld voor kwaliteitsverbetering van het MBO. Hiermee wordt de onderwijstijd in het eerste leerjaar uitgebreid en wordt intensievere begeleiding in de vorm van loopbaanoriëntatie en coaching van studenten mogelijk (RMCNet). In de volgende paragrafen zal ik inzoomen op de intensievere begeleiding, loopbaan oriëntatie en coaching wat moet resulteren in kwaliteitsverbetering en verlaging van het aantal voortijdig schoolverlaters.

3.4 Hoe wordt er op regionaal niveau gewerkt om het VSV aantal te verlagen?

De overheid wil meer gediplomeerde jongeren in verschillende branches en meer vakmensen op de werkvloer. Deelnemen aan de maatschappij zonder startkwalificatie is niet meer van deze tijd. Maar helaas ondervinden nog steeds veel jongeren problemen in hun loopbaan, waardoor ze te vroeg stoppen met hun opleiding en geen startkwalificatie halen. Om deze jongeren een beter perspectief te geven op de arbeidsmarkt en in de samenleving is de *'aanval op schooluitval ingezet'* (DUO, 2013, p. 7). De vraag is dan ook: Welke maatregelen zijn er getroffen? En hoe zien we dit terug in de huidige onderwijspraktijk?

3.4.1 Inzetten van maatregelen

Om voortijdig schoolverlaten tegen te gaan zijn in Europees verband afspraken gemaakt. Met de zogenoemde Lissabonakkoorden heeft de Nederlandse overheid de aanval op schooluitval ingezet. Vanaf 2003 heeft Nederland de nationale doelstelling geformuleerd om het aantal nieuwe voortijdig schoolverlaters terug te dringen. De aanpak van de eerste convenantperiode is succesvol gebleken. Voor het eerste convenantjaar (schooljaar 2008-2009) was de ambitie 10% minder VSV-ers. De daarop volgende schooljaren werd daar telkens 10% bovenop gedaan. De definitieve cijfers over het schooljaar 2010-2011 laten een reductie zien van 20,7% en over het schooljaar 2011-2012 een reductie van 22,7% (DUO, 2013, p. 8). Voor de periode 2012-2015 zijn nieuwe convenanten gesloten waarin de nieuwe doelstelling is geformuleerd in absolute getallen: maximaal 25.000 nieuwe voortijdig schoolverlaters in 2016 (DUO, 2013, p. 5)

Tussen het jaar 2008 en 2012 heeft er minder structureel onderzoek plaatsgevonden door bijvoorbeeld het Cultureel Plan Bureau (CPB) of door het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW). In de periode van 2013 wilde het OCW een rapportage hebben waarin de meest effectieve maatregel naar voren kwam voor de reductie van de VSV-cijfers. Dit bleek moeilijk te realiseren waardoor er een top negen ontstond aan effectieve maatregelen voor het verlagen van het aantal VSV-ers (DUO, 2013, p. 6) Op de volgende pagina (pagina 12) wordt in figuur 4 deze top negen weergegeven.

Maatregel:	In aantal regio's toegepast:
1. Aansluiting VMBO-MBO	34
2. Loopbaanoriëntatie en begeleiding	29
3. Mix van aansluiting VMBO-MBO en LOB	12
4. Verbeteren verzuimbeleid	26
5. Begeleiding van specifieke doelgroepen	21
6. Informatievoorziening en deskundigheidsbevordering	13
7. Opzetten/verbeteren interne en externe zorgstructuur	10
8. Inzet van aantrekkelijke lesprogramma's	8
9. Overige maatregelen	7

Figuur 4. Bron: (DUO, 2013, p. 13)

In figuur vier is af te lezen welke negen maatregelen het meeste effect hebben gehad op de reductie van het aantal VSV-ers. De maatregelen zijn voortgekomen uit de vijfendertig onderzochte RMC-regio's (Regionaal meldpunt voortijdig schoolverlaters). Drie van de negen maatregelen zijn lichtpaars gekleurd namelijk: loopbaan en begeleiding, verbeteren van verzuimbeleid en het opzetten/verbeteren van de interne of externe zorgstructuur. Volgens de Heer Noeken (coördinator Sociale Veiligheid, Alfa-College locatie Kluiverboom, Groningen) moet op de zonet genoemde maatregelen op het Alfa-College de focus komen te liggen. Binnen het microniveau (pagina 18- 23) zoom ik verder in op deze items en zal ik deze nader toelichten.

3.4.2 Terugdringen van ongekwalificeerde uitstroom – Alfa-College

Na de invoering van het Actieplan 'Focus op vakmanschap' heeft het Alfa-College Noord-, en Oost Nederland vanaf 2012 verschillende acties ingezet om deel te nemen aan de verlaging van het aantal VSV-ers. Het Alfa-College geeft in het jaarverslag 2012 allereerst diverse redenen waarom leerlingen de school ongediplomeerd verlaten namelijk:

1. Redenen waar de school geen of nauwelijks invloed op heeft.
2. Redenen waar de school geen invloed op heeft, maar waar de school wel invloed heeft op de opvang van deelnemers.
3. Redenen waar de school zelf of samen met andere instanties wel invloed op heeft (Klunder, 2013, p. 27).

Vanuit die redenen heeft het Alfa-College (op regionaal niveau) Focus lijnen uitgedacht. Interventies en mogelijkheden waarvan de school denkt daar invloed op te kunnen hebben als organisatie, als school. Hieronder noem ik ze;

Focuslijn 1:

- Een uniform intakeformulier voor de hele organisatiebreedte.

- Het aanleggen van een risicoprofiel waarmee tijdens of na het intakegesprek het niveau en de achtergrond van de deelnemer in kaart wordt gebracht, waarop advies volgt over het wel of niet inschrijven van de deelnemer.
- Parelstructuur: het meer inzichtelijk maken van de zorgstructuur binnen de school en de zorg mogelijkheden voor leerlingen. Gevarieerd van oriënterende vragen, studievoortgang-, cognitieve-, of sociaal emotionele problematiek.

Focuslijn 2:

- Invoering en realisatie Entreeonderwijs van af 1 augustus 2014.

Focuslijn 3:

- (Verbetering en vernieuwing) Studieloopbaan begeleiding.
- Samenwerking met andere ROC's en AOC in Noordoost-Nederland ter preventie van het voorkomen van voortijdig schoolverlaters. Dit door het realiseren van diverse projecten. (In 2012 zijn er tien projecten uitgevoerd. Het accent ligt bij de meeste projecten op het terugleiden van (tijdelijke) VSV-ers naar school zodat zij alsnog een SK halen).
- Regionale trajecten (Groningen, Drenthe en Overijssel) voor jongeren die het risico lopen VSV-er te worden.
- Het realiseren van Zorg adviesteams (ZAT's) per locatie, gecoördineerd door één zorgcoördinator per locatie (Klunder, 2013, pp. 28,29).

3.4.3 Regionale projecten voor jongeren die dreigen uit te vallen

In de provincie Groningen zijn drie verschillende Regionale Meld Centra waarin zoveel mogelijk dezelfde projecten worden uitgevoerd zodat er op provinciaal niveau goede afstemming is. Projecten waarbij jongeren aan zichzelf werken, waarin er weer orde wordt geschept in de chaos, waar er tijd wordt genomen voor rouw- en verlies, waarin laagdrempelige cursussen worden aangeboden om weer doelen te vormen voor de toekomst en waarin er begeleiding is naar werk of een terugkeer naar school. Om de verschillende projecten te laten slagen is de samenwerking tussen diverse partijen noodzakelijk om de aanval op schooluitval te laten slagen. Zo proberen betrokken partijen zoals jeugdzorg, maatschappelijk werk, werkgevers, Centrum voor Werk en Inkomen (CWI's), politie, justitie en ouders zich samen in te zetten om het aantal nieuwe VSV-ers terug te brengen (vsvgroningen, 2014). Om deze (onderwijs)programma's te realiseren ontvangen onderwijsinstellingen in verschillende regio's gezamenlijk aanvullende subsidies. Dit alles als extra stimulans om de convenantafspraken (met betrekking tot de verlaging van het aantal voortijdig schoolverlaters) te kunnen halen.

Middel/Project	Aantal deelnemers	Aantal deelnemers waarvan nog binnen het Alfa-College
Coaching	44	35
Vrijwillige coach KANS050	50	48
Rebound-MBO	51	43
Rebound en intensieve coaching	4	3

Figuur 5. (Klunder, 2013, p. 29)

3.4.4 Feiten en cijfers op regionaal niveau

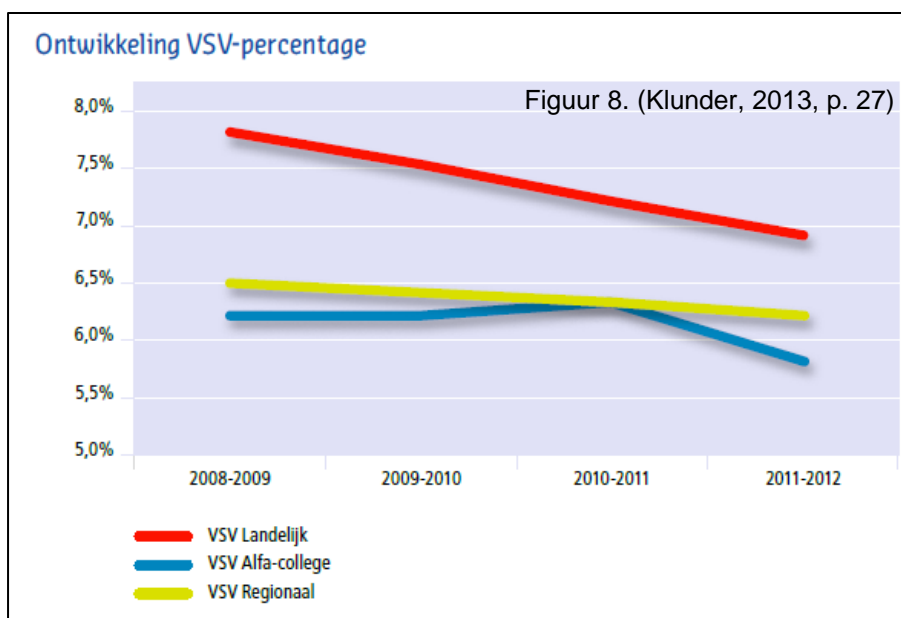
Opvallend om te zien is dat in één schooljaar tijd in de Gemeente Groningen al een mooie daling zichtbaar wordt in de aantallen voortijdig schoolverlaters. Ook in figuur 8 doet het Alfa-College het goed en draagt zijn steentje bij in de verlaging van het aantal VSV-ers. In figuur 8 worden de relatieve scores van het Alfa-College vergeleken met het gemiddelde percentage van de ROC's in hetzelfde werkgebied en de aangrenzende werkgebieden. Bij het Alfa-College zijn in 2011-2012 vijfhonderd van de 8.674 deelnemers als VSV-er uitgestroomd. Het percentage VSV-ers voor het Alfa-College is 5,5%. Het regionale percentage is 6,2 % en het landelijke percentage is 6,9% voortijdig schoolverlaters. De resultaten van het Alfa-College zijn voor 2011-2012 beter dan de resultaten op landelijk niveau en het gemiddelde percentage van ander ROC's in Noord- en Oost-Nederland (Klunder, 2013, pp. 27,28). Zie zo ook de andere figuren (6,7,8 en 9).

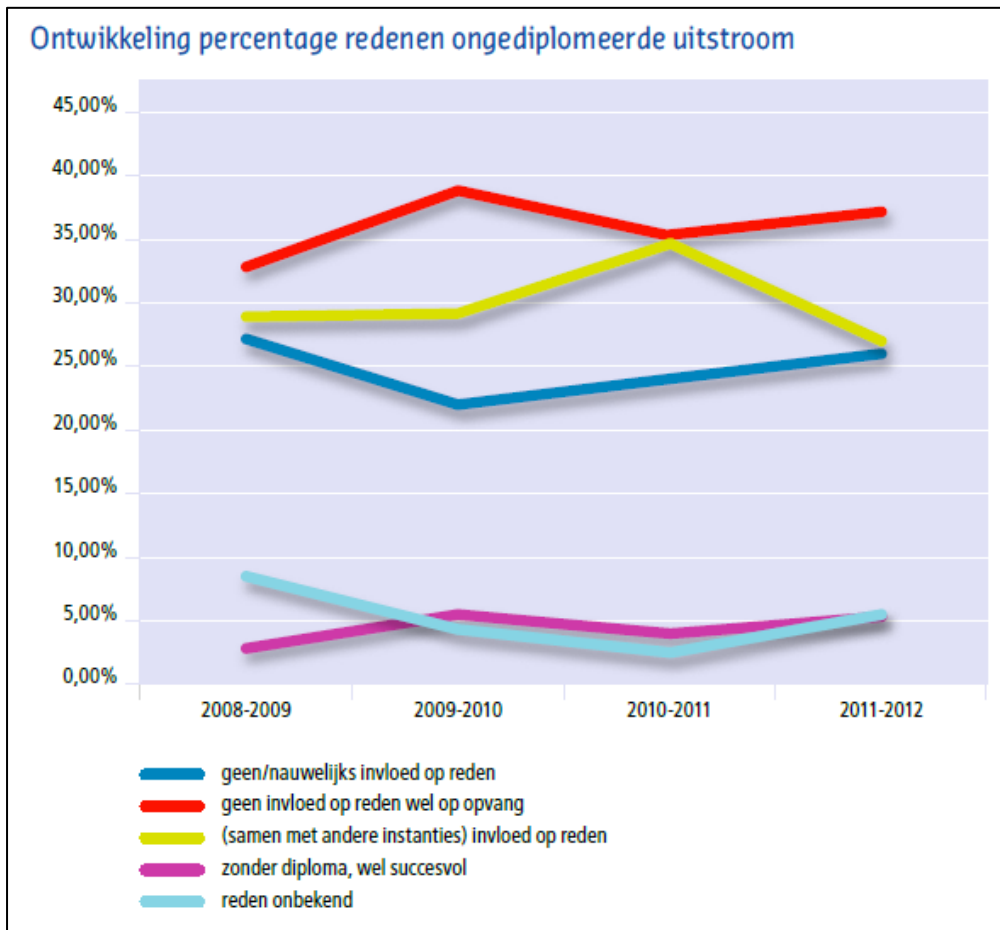
Provincie Groningen	Aantal deelnemers	Aantal VSV-ers	Percentage VSV-ers 2011-2012
Noord-Groningen-Eemmond	8.603	210	2,4%
Oost-Groningen	11.998	390	3,3%
Centraal en Westelijk Groningen	22.540	677	3,0%

Figuur 6. Bron: (DUO, 2013, p. 7).

Provincie Groningen	Aantal deelnemers	Aantal VSV-ers	Percentage VSV-ers 2012-2013
Noord-Groningen-Eemmond	8.545	159	1,9%
Oost-Groningen	11.899	229	1,9%
Centraal en Westelijk Groningen	22.900	529	2,3%
Totaal: Gemeente Groningen	10.401	310	3,0%

Figuur 7. Bron: (Ministerie van Onderwijs, OCW).

Figuur 9. (Klunder, 2013, p. 28)

3.4.5 Het belang van regionale samenwerking

Minister van Bijsterveld schrijft in haar Actieplan 'Focus op Vakmanschap' dat ze het van belang vindt dat scholen met elkaar samenwerken om zo bijvoorbeeld het regionaal opleidingsaanbod te optimaliseren (Bijsterveldt, 2011, pp. 5,6). Dit betekent dat opleidingen samengevoegd- of uitgewisseld worden om zo onder andere een doorlopende leerlijn te creëren tussen vmbo-mbo en hbo. De overheid stimuleert ook de eerder genoemde subsidies om op regionaal niveau projecten te realiseren om het aantal VSV-ers te verlagen. Maar dan moet er wel (regionaal) samengewerkt worden en dit is in de huidige onderwijspraktijk niet altijd het geval. *Verbinden* (Alfa-College, 2014) is wat het Alfa-College wil met de student, met de collega met de omgeving maar toch laat dit nog te wensen over. In dialoog blijven met de regionale partners staat op punt vier van de vijf koersuitspraken, (Klunder, 2013, p. 16) maar de samenwerking blijft stroef gaan. Dit is ook te lezen in het Jaarverslag, (2012) waarin de doelen worden geëvalueerd. In het jaarverslag wordt het volgende geciteerd: 'De samenwerkingsverbanden tussen de opleidingsteams in de regio laat nog te wensen over. De samenwerking en afstemming is echter in veel gevallen nog te veel afhankelijk van het gedrag van individuele medewerkers' (Klunder, 2013, p. 21). Jammer en op dit moment nog een gemiste kans. Zowel voor de scholen zelf maar vooral voor de leerlingen. Want leerlingen kunnen veel profijt hebben van de onderlinge samenwerking tussen de regio's. Hierbij denk ik aan de eerder genoemde regionale projecten voor jongeren die uitgevallen zijn of die dreigen uit te vallen als VSV-

er. Meer contact tussen verschillende bronnen/instanties kan zorgen voor betere afstemming en snellere afwikkeling van bepaalde casussen rondom een VSV-er. De Heer Noeken (coördinator sociale veiligheid, Locatie Kluiverboom, Groningen) geeft in het interview dat ik met hem had aan dat er veel kostbare tijd verloren gaat door het gebrek aan afstemming van verschillende bronnen en het gebrek aan maatwerk voor de student. Door school en/of re-integratie trajecten meer op elkaar af te stemmen heeft een leerling misschien alleen studieverlenging nodig. Of is een combinatie van een traject samen met school de kans op succes? Meer 'maatwerk' daar moet vanuit worden gegaan. In de volgende paragraaf zetten we de stap naar de onderwijspraktijk en bekijken we de interventies met betrekking tot voortijdig schoolverlaten op schoolniveau.

3.5 Hoe worden de overheids-, en regionale doelstellingen zichtbaar op microniveau?

De uitval verschilt per niveau in het MBO. Maar op het eerder bekende niveau 1 (nu Entreeonderwijs) en binnen de groepen van niveau 2 is de uitval veel hoger dan in de hogere niveaus. Ook is er minder uitval bij de Beroeps Begeleidende Leerwegen (BBL) dan bij de Beroeps Opleidende Leerweg (BOL). De meeste uitval vindt vooral in de eerste jaren van de opleiding plaats (Bouwhuijsen, 2011, p. 1). Het aantal voortijdig schoolverlaters was binnen het Alfa-College (Noord-Nederland) in het jaar 2012 +/- 5.5% (Klunder, 2013, p. 23). De totale VSV-werkelijkheid is groot en complex maar binnen die complexiteit zijn er onderdelen waaruit gewerkt kan worden en waarin de kwaliteit van het onderwijs kan groeien en het uitvalpercentage omlaag kan gaan. In deze paragraaf zoomen we in op één locatie om de mogelijkheden om het aantal VSV-ers op het Alfa-College (Locatie Kluiverboom) te verminderen.

3.5.1 Werken vanuit een visie is werken aan kwaliteit

Vanuit macro-, meso en micro niveau wordt langzamerhand een doorlopende lijn zichtbaar. Het begon allemaal met de invoering van het Actieplan 'Focus op Vakmanschap' waarin zichtbaar wordt dat de acties die ingezet worden met betrekking tot kwaliteitsverbetering moeten zorgen voor onder andere de verlaging van het aantal VSV-ers. Onderwerpen die Minister van Bijsterveld noemt in het Actieplan 'Focus op Vakmanschap' met betrekking tot de kwaliteitsverbetering van het onderwijs zijn: *intensivering van de onderwijstijd in het eerste jaar, intensieve begeleiding, loopbaanoriëntatie en coaching* (Bijsterveldt-Vliegenthart, 2011, p. 13). Op mesoniveau wordt in het rapport van DUO, (2013) een top negen samengesteld met daarin effectieve maatregelen ter verlaging van het aantal VSV-ers. De items *Loopbaanoriëntatie en begeleiding, Verbeteren verzuimbeleid en Opzetten/verbeteren interne en externe zorgstructuur* (DUO, 2013, p. 13) zouden volgens de huidige onderwijspraktijk in het Alfa-College (locatie Kluiverboom) hoofditems zijn om mee aan de slag te gaan. En deze onderwerpen zijn vervolgens ook weer zichtbaar in de Regionale Focuslijnen (Klunder, 2013, pp. 28,29) van het Alfa-College (Noord,- Oost-Nederland). Daarin komt het doel van Focuslijn 1 erg overeen met het opzetten/verbeteren van de in-, en externe zorgstructuur en komt Focuslijn 3 geheel overeen met de verbetering van Loopbaanbegeleiding zowel op school-, als regionaal niveau binnen het Alfa-College. (Wil je de Focuslijnen nog eens helemaal doorlezen kijk dan op pagina 13 en pagina 14).

Het komt er om neer dat op de korte termijn de acties die voort zijn gekomen uit het Actieplan 'Focus op Vakmanschap' die betrekking hebben op voortijdig schoolverlaters nog niet goed zichtbaar zullen zijn. Daarom wordt er in de volgende paragraaf ingegaan op punten waar scholen op korte termijn wel invloed op uit kunnen oefenen. Namelijk de items: *Loopbaanoriëntatie en begeleiding, Verbeteren verzuimbeleid en Opzetten/verbeteren interne en externe zorgstructuur*.

Het eerder genoemde item *verhoging van de onderwijstijd* acht ik als minder relevant voor dit stuk omdat de nadruk sterk ligt op het verlagen van het aantal VSV-ers. Daarom ga ik niet verder in op de

invulling van het aantal klokuren binnen het MBO en behandel ik alleen de items die ik van belang acht voor het verlagen van de VSV-ers in de directe onderwijspraktijk.

3.5.2 Loopbaanoriëntatie

Meer dan de helft van de schooluitval is niet te beïnvloeden door school, blijkt uit onderzoek van het Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt. Deze uitvallers zijn niet te helpen door onderwijsinterventies, maar wel bijvoorbeeld in de thuissituatie. De groep uitvallers die wel te beïnvloeden is (dit is de leerling die een verkeerde studie- en beroepskeuze heeft gemaakt), zou geholpen kunnen worden door individuele begeleiding, goede voorlichting, en/of meer instapmogelijkheden in de huidige of een andere opleiding (Bouwhuisen, 2011, p. 2). Een foute studiekeuze wordt gezien als een belangrijke oorzaak van voortijdig uitval (Allen, 2010, p. 1). Ook Derriks & Vergeer, (2010) bevestigen in hun artikel dat er veel studie-uitval ontstaat doordat de opleiding niet is wat de studenten er vooraf van hadden verwacht. En dat dit een belangrijke oorzaak is van uitval is ook bekend bij minister Bijsterveld van OCW. In het Actieplan 'Focus op Vakmanschap' is daarom aandacht besteed aan beroeps-, en loopbaanoriëntatie. Dit door middel van financiële impulsen voor scholen maar ook door het belang van ouderbetrokkenheid aan te stippen in het actieplan. Ouders worden gezien als een belangrijke schakel tussen school en de leerling en spelen dan ook een belangrijke rol in de voorbereiding van die beroeps-, of loopbaanoriëntatie. Aan de school de taak om dit op te nemen in het algemeen beleid en jaarprogramma. In paragraaf 3.5.8 (p. 21,22) wordt nog verder ingegaan op ouderparticipatie.

3.5.3 Intensieve (studieloopbaan)begeleiding en coaching

Goed ouderschap in de thuissituatie uit zich in het bieden van een veilige en stabiele omgeving, het stimuleren van de intellectuele ontwikkeling, gesprekken tussen ouder en kind, en ouders die een goed voorbeeld zijn, het belang van onderwijs uitdragen en hoge verwachtingen koesteren van hun kind (Herweijer, 2013, p. 10). Maar niet ieder kind heeft die basis en als die basis ontbreekt moet school, de coach die rol vervullen. Hieronder een paragraaf waarin het belang van motivatie en relatie wordt onderstreept.

Motiveren is deels de taak van de coach

Het behalen van studiesucces gaat niet vanzelf, daarvoor is inzet nodig van beide partijen. Maar voordat docenten en coaches leerlingen kunnen inspireren en motiveren moet er eerst een band zijn. Een pure band van echt vertrouwen. Vooral de VSV-doelgroep die is uitgevallen of mogelijk gaat uitvallen zijn 'gevoelige' jongeren die vaak al veel hebben meegemaakt. Deze leerlingen nemen niets aan zonder eerst vooraf een relatie te zijn aangegaan met iemand, in dit geval de coach.

Sfeer en relatie vormen de belangrijkste basis om zin te krijgen in het leren en om dit te kunnen behouden moet er gewerkt worden uit een basis van vertrouwen, dit is de verbinding tussen begeleider en puber (Prinsen, 2009, p. 80). 'De waarden verbinden, vertrouwen en ondernemen vormen de basis voor ons handelen' (Alfa-College, 2014) kernwoorden die samen één van de belangrijkste speerpunten vormen binnen het Alfa-College (Locatie Kluiverboom). De student staat centraal en daarbij is het Alfa-College voortdurend op zoek naar mogelijkheden om de kwaliteit van

het onderwijs te verhogen en zichzelf daarin te ontwikkelen. Voordat we leerlingen de samenleving in laten gaan met (het liefst) een diploma is er eerst contact nodig, een pure relatie met daarin de echtheid van de opleider. Dit is nodig om de leerling voor te kunnen bereiden op een goede toekomst; daar gaat het om. Verbinden is één van de kenwoorden die je vaak in de speerpunten van het Alfa-College terug ziet en over dat kernwoord gaat deze paragraaf.

De kern van relatie is het contact. Vanuit relatie kunnen docenten werken met hun klas en de individuele leerling. Het houden van menselijk contact tussen de docent en de klas is van essentieel belang. Met menselijk contact wordt bedoeld het 'echte' contact tussen docent en de leerling. Het is geen 'maniertje' maar de echte interesse in de leerling vanuit je hart. Vanuit contact kun je op allerlei manieren voor elkaar bereikbaar blijven (Lagerwerf, 2006, pp. 115,169). En vanuit contact kunnen we leerlingen inspireren en motiveren want dit is nodig voor het behalen van schoolsucces. Uit onderzoek blijkt dat jongens bijna zeven maal meer risico lopen op voortijdig schoolverlaten zonder enkel diploma. En die uitval ontstaat veelal door slechte schoolprestaties, probleemgedrag of een gebrek aan motivatie. Slechte schoolprestaties is een van de belangrijkste risicofactor voor schoolverzuim en schooluitval. Voorbeelden van slechte schoolprestaties zijn: slechte cijfers, zitten blijven, een taalachterstand en/of leerproblemen. Leerproblemen worden door veel leerlingen als frustrerend ervaren en dragen daarmee bij aan een afkeer tegen de school. De Baat & Foolen verwijzen in hun artikel ook naar een onderzoek van Battin-Pearson en collega's uit het jaar 2000 waarin zichtbaar is dat slechte schoolprestaties en zittenblijven (als gevolg van onvoldoende schoolprestaties) een duidelijke voorbode zijn op voortijdig schoolverlaten (Baat, 2012, pp. 1,2,3).

Maar bij wie ligt de taak om jongeren te motiveren?

Over het algemeen wordt wel eens gezegd 'pubers zijn niet te motiveren'. Maar als we er anders naar kijken zijn ze wel gemotiveerd maar zijn pubers vaak anders gemotiveerd (Prinsen, 2009, p. 77). Aan docenten en coaches de taak die aansluiting te zoeken. De aansluiting bij de 'normale' leerling, de stille leerling, de moeilijk lerende leerling, de bijna uitgevallen leerling en de aansluiting van de leerling die VSV-er is, was of is geworden. In het onderwijs is het van belang dat we opzoek gaan naar de individuele mogelijkheden van de leerling en daarbij de leeromgeving aan te laten sluiten bij de leefwereld van de leerling(en) (Baat, 2012, p. 6). Wie regelmatig boven of onder zijn niveau moet werken zal moeilijk gemotiveerd kunnen blijven. Bovendien leidt het tot een aantasting van het zelfvertrouwen, ontsnappingsgedrag en allerlei andere vervelende dingen. Onder omgaan met individuele mogelijkheden wordt ook verstaan dat er rekening gehouden wordt met verschillende interesse, leerstijlen en benodigde tijd (Prinsen, 2009, p. 80). Motivatie ontstaat als pubers bezig kunnen zijn met dingen die aansluiten bij hun interesses en behoeftepatronen. Maar een begeleider kan die niet altijd van te voren weten. Daarom is het van belang dat pubers zelf een inbreng hebben in hun eigen onderwijsproces. Met andere woorden, dat zij het leerproces tenminste voor een deel zelf kunnen sturen. Alleen zo kunnen de individuele mogelijkheden en behoeften aan het licht-, en vervolgens ook tot uiting komen (Prinsen, 2009, p. 81). 'Niets werkt meer motiverend voor een puber dan in de gaten krijgen dat zijn ideeën serieus worden genomen' (Prinsen, 2009, p. 30).

Een gebrekkige relatie tussen leerling en leraar kan de kans op voortijdig schoolverlaten vergroten (Baat, 2012, p. 5). Voor leerlingen is het van belang een goede band te hebben en zich gewaardeerd te voelen door de docenten. De waardering kan het zelfvertrouwen van de leerlingen versterken en hen motiveren naar school te gaan (Baat, 2012, p. 6). Als de motivatie verloren gaat, werkt dit door in de gehele schoolloopbaan en vaak in de rest van het leven. Motiveren valt te leren. Uitgangspunt is de inspiratie van de begeleider. Van ongemotiveerdheid wordt wel gesproken, maar volgens Prinsen en Terpstra bestaat dat eigenlijk niet, zij spreken eerder over 'anders gemotiveerd'. De school bepaalt in een groot deel of de leerlingen met plezier naar school gaan. Het welbevinden van de leerling binnen zijn context hangt immers samen met zijn gemotiveerdheid. Een school die leerlingen weet te motiveren erkent een aantal behoeften die essentieel zijn voor emotionele veiligheid. Dit geldt ook voor de motivatie van de puber in een begeleidingsproces. 'Waar je energie in stopt wordt groter' (Prinsen, 2009, p. 77)

3.5.5 Verbeteren verzuimbeleid

Uit onderzoek is gebleken dat het verzuimpercentage onder meisjes hoger is dan onder jongens (respectievelijk 8,4% en 7,5% in een willekeurige les). Ondanks het feit dat meisjes meer verzuimen dan jongens, blijkt er geen opvallend verschil te zijn in verzuim redenen. Meisjes staan vaker geregistreerd als ziek en jongens vaker op afwezig. Verder is er geen sprake van grote verschillen in redenen van verzuim (Baat, 2012, p. 1). Schoolverzuim is vaak een voorbode van latere schooluitval. Daarom is het van groot belang dat scholen beschikken over goede (digitale) aan- en afwezigheidssystemen en is het van belang leerlingen na het overschrijden van zestien ongeoorloofde afwezige school- of stage uren (verzuimd binnen een tijdbestek van vier weken) worden gemeld bij de leerplichtambtenaar. Melden bij de leerplichtambtenaar is stap één, is het verzuim blijvend hoog dan is de school verplicht melding te doen bij het verzuimloket. Het verzuimloket is online en is voor scholen een snelle en gemakkelijke manier van melden. 'Aanpakken bij de bron' is het doel. Alle gegevens worden regionaal geregistreerd bij de daarvoor bestemde RMC-regio's (vsvgroningen, 2014).

3.5.6 Opzetten/verbeteren interne en externe zorgstructuur

In de race tegen het verlagen van het VSV percentage is het voor scholen belangrijk om te werken vanuit preventie. 'Voorkomen is immers beter dan genezen'. De maatregelen om schooluitval preventief aan te pakken zijn gericht op: aanpakken bij de bron, het creëren van soepele overgangen tussen schooltypen, leerlingen bij de les houden en de praktijk gebruiken als (de beste) leermeester (vsvgroningen, 2014).

Binnen die preventie is het belangrijk om op verschillende vlakken bereikbaar en beschikbaar te zijn voor zowel de leerling als de in-, en externe collega zowel op meso-, als microniveau. Het is voor een leerling fijn dat er een zorgstructuur is opzet, zoals zichtbaar is in het jaarverslag (2012) van het Alfa-College. Maar is die (extra) zorg, die (extra) begeleiding wel zichtbaar voor de leerling? Weet een leerling waar die extra hulp zit in de school als je kampt met (meervoudige) problematiek? Voor scholen is het van essentieel belang om zich telkens die vraag te stellen. Daarin scherp te blijven en daarin te vernieuwen.

3.5.7 'Een goede intakeprocedure is het halve werk'

'Gelukkig weten instellingen door een goede intake steeds beter uitval uit een opleiding te voorkómen' (Bijsterveldt, 2011, p. 3). Al doende leert men en door veel vernieuwingen in het onderwijs worden er ook hele goede ideeën geboren. Zo is het realiseren van een goede intakeprocedure een effectief preventiemiddel tegen uitval. Voor de aanvang van de opleiding bepaal je als team al of de leerling wel voldoende capaciteiten heeft om aan de gekozen opleiding deel te kunnen nemen. De ideeën rond het vernieuwen en aanscherpen van de intakeprocedure is ook ontstaan in het Actieplan 'Focus op vakmanschap'. Naast het verlagen van onder andere het aantal voortijdig schoolverlaten is er vanaf afgelopen augustus 2014 voor het hele MBO het voor ons bekende niveau 1 onderwijs vervangen door Entreeonderwijs. Een opleiding tot Assistent dienstverlening en zorg met een zeer laagdrempelige toelating wat het aantal leerlingen toelaat die nog geen startkwalificatie hebben behaald. Maar aan deze opleiding is wel een duidelijke intakeprocedure gekoppeld waardoor de opleiding beter weet wat 'er binnen gehaald wordt' waardoor de kans op een groot aantal VSV-ers aan het einde van het schooljaar beperkt wordt. Door het stellen van vooropleidingseisen stromen alleen nog jongeren in die in principe voldoende capaciteiten hebben om de opleiding ook succesvol af te kunnen ronden (MBO15). Het idee achter deze nieuwe vorm van intakeprocedures is dat er voor de aanvang van de opleiding leerlingen beter worden 'voorgesorteerd'. Deze voorsortering leidt tot een eenduidiger onderwijsaanpak zodat het onderwijs daadwerkelijk op de doelgroep kan worden afgestemd. Het realiseren van de intakes vraagt veel inspanning, planningen en organisatie van de docenten. Maar een goede intake moet er voor zorgen dat de leerling de opleiding met succes doorloopt (OCW, 2013).

3.5.8 Het betrekken van de omgeving – contact met ouders van essentieel belang

Bij de aanval op schooluitval wordt vaak naar oplossingen gekeken in de directe onderwijspraktijk. En veel oplossingen en handvatten zijn ook in de onderwijs praktijk te vinden. Maar ligt daar altijd de oplossing? Heeft school altijd de oplossing? De Boer vroeg zich dat al af in een scriptie over voortijdig schoolverlaters die hij tien jaar geleden schreef. Want soms is het van belang dat onze blik verder rijkt dan de directe schoolomgeving. Vandaaruit komen we bij de ouders... een grote en waardevolle bron.

Eerder beschreef ik al dat ouders gezien worden als een belangrijke schakel tussen leerling en school. En dat ouders een positieve invloed kunnen hebben op de schoolcarrière van hun kinderen wordt dan ook gezien als een belangrijk item binnen het terug dringen van het aantal voortijdig schoolverlaters.

Een decennium geleden nam het onderwijs veel taken op zich. Ze verzorgde niet alleen het onderwijs maar hadden ook een grote opvoedkundige taak op hun schouders. Gelukkig is dat accent in het onderwijs inmiddels weer verschoven en is het onderwijs verzorgen weer de hoofdtaak geworden van scholen en is de opvoedkundige taak weer meer voor ouders en verzorgers van de leerlingen (Herweijer, 2013, p. 7). De betrokkenheid van ouders bij de opleiding van hun kinderen, is een beschermende factor voor schoolverzuim en voortijdig schoolverlaten, dit is een gegeven en wordt

bevestigt in verschillende artikelen zoals die van Baat & Foolen, (2012), Herweijer, (2013) en Derriks & Vergeer, (2010). Nu ligt dan wel de nadruk van de opvoeding weer bij de ouders en is het vervullen van inhoudelijk goed onderwijs weer de hoofdtaak van scholen, toch is deze scheiding niet helemaal strikt (Herweijer, 2013). Een goede verbinding met school en de omgeving is één van de sleutels tot succes. Voor scholen is het van belang energie en tijd te stoppen in het betrekken van ouders en verzorgers in het schoolproces (Donk, 2009, p. 13). Herweijer geeft in zijn artikel '*Samen scholen*' aan dat ouders zelf hun kinderen meer ondersteuning zouden moeten bieden. De gedachte daarachter is dat door met de school samen te werken ouders kunnen bijdragen aan de resultaten die scholen halen met hun kinderen. Aangevoerd is dat ondersteuning van ouders een positieve bijdrage kan leveren op de leerprestaties en helpt leerlingen bij de oriëntatie van opleiding en beroep en zou tevens een goede werking hebben op het terugdringen van voortijdig schoolverlaten (Herweijer, 2013, pp. 7,10).

Ouders zijn op vele verschillende manieren te betrekken bij de begeleiding van hun kind. Zo kan er binnen scholen voor gekozen worden ouders vanaf het intake gesprek te informeren over het onderwijs en de vorm van het 'partnerschap' wat ze gedurende de schoolloopbaan van hun kind aangaan met de school (Prinsen, 2009, p. 38). In de band met de ouders is het belangrijk dat de school (in vele gevallen de coach) meerzijdig partijdig is. 'Je bent voor de één maar niet tegen de ander'; dit is wat anders dan neutraal zijn. Het is van belang dat ouders en school samen op zoek gaan naar oplossingen in het belang van de puber waarin de puber de kans krijgt zich te kunnen ontwikkelen. We kunnen hierbij ook spreken van een dynamische driehoek. De communicatie lijnen tussen drie partijen die tussen de puber, de ouders en de school en/of begeleidende instanties. Binnen deze driehoek vinden vele processen plaats die het leven sterk beïnvloeden, een driehoek die continu in beweging is. De puber krijgt daarbinnen de kans om te groeien (Prinsen, 2009, p. 39).

Veel ouders realiseren zich niet dat ze ook nog een rol hebben als hun kind overstapt naar het MBO. Vergeten wordt dat ook dan leerlingen van die leeftijd de steun van ouders of verzorgers hard nodig hebben. 'Ouders moeten uitstralen dat ze het belangrijk vinden dat hun kind het haalt' aldus Derriks en Vergeer, (2010) p.42).

Hoofdstuk 4. Resultaten

4.1. Analyse van de resultaten

Niet alle interventies rondom voortijdig schoolverlaten kunnen als regio, als school direct gerealiseerd worden. Over sommige overheidsdoelen zal nog enige tijd gaan om die te behalen. Daarnaast zijn er op schoolniveau genoeg factoren waar de school geen invloed op uit kan oefenen en zullen er met alle interventies die we met elkaar verzinnen altijd leerlingen zijn die genoeg nemen in de maatschappij zonder diploma. En toch zijn en blijven er genoeg interventies waar de school en hun onderliggende organisatie wel invloed op uit kan oefenen om deel te nemen aan de landelijke verlaging van het aantal voortijdig schoolverlaters. Wat is er nodig voor succes? Dat is de onderliggende vraag. Door middel van deze analyse blik ik terug op de verkregen resultaten die in de vorige paragrafen zichtbaar werden. De verschillende kopjes in dit hoofdstuk geven tevens antwoord op mijn deelvragen die ik mij gedurende het literatuuronderzoek stelde.

4.1.1 Feiten en cijfers op een rij

De overheid wil binnen de kwaliteitsverbetering een daling zien in het aantal voortijdig schoolverlaters. In deze paragraaf een opsomming van deze interventies die toepasbaar zijn in de directe onderwijspraktijk.

Ondertussen mag duidelijk zijn dat voortijdig schoolverlaters, jongeren zijn tussen de achttien en vijftwintig jaar die van school gaan zonder startkwalificatie. De meeste VSV-ers zijn afkomstig uit het MBO en de grootste uitval is in niveau 1 en niveau 2. In niveau 2 is dit namelijk 64% en op niveau 1 is dit zelfs nog hoger, 86%, maar binnen niveau 1 gaat het wel om een kleiner leerlingenaantal (Eimers, 2011, p. 8).

Ten opzichte van het schooljaar 2005-2006 was er in het schooljaar van 2011-2012 al een daling zichtbaar in het aantal VSV-ers van 24,8%. Een mooi resultaat maar nog onvoldoende als we in Nederland het door de overheid gestelde doel van maximaal 25.000 VSV-ers in het jaar 2016 willen halen. Vanuit de Europese Unie zijn er afspraken gemaakt (de zogenoemde Lissabonakkoorden) om het aantal voortijdig schoolverlaters tussen de 18 en 25 jaar terug te dringen. De Europese Commissie streeft naar 10% minder voortijdig schoolverlaters in 2020. Nederland streeft naar 8%.

Regionaal doet Groningen het al goed als we kijken naar de percentages VSV-ers op pagina 14. Regio Noord-Groningen-Eemshoek stond in het schooljaar 2011-2012 op 2,4% VSV-ers het schooljaar daarop nog maar op 1,9%. Oost-Groningen kende een daling van 3,3% naar 1,9% in 2012-2013. Centraal en westelijk Groningen kende nog niet zo'n grote daling. In 2011-2012 stond het VSV-aantal op 3% en het daarop volgende schooljaar op 2,3% (DUO, 2013, p. 7), (Ministerie van Onderwijs, OCW). En als we de regionale percentages naast de landelijke percentages leggen doet de Provincie Groningen het niet slecht. Het landelijk gemiddelde stond in het schooljaar 2011-2012 op 6,9% en het Alfa-College (Noord- en Oost-Nederland) had een percentage van 6,2% aan VSV-ers (Klunder, 2013, pp. 27,28).

4.1.2 Kenmerken van de VSV-er

In paragraaf 3.2 beschreef ik de voornaamste kenmerken en uitval redenen van de voortijdig schoolverlater en was er in figuur 1 (pagina 7) een totaal overzicht aan factoren die op verschillende niveaus een oorzaak konden zijn voor voortijdig schoolverlaten. Vanuit al deze informatie kunnen we concluderen dat we spreken over twee typen VSV-ers namelijk: de *klassieke risico leerling* en de *opstapper*. De klassieke risico leerlingen verlaten het onderwijs omdat ze geconfronteerd worden met omstandigheden in de privé- of omgevings sfeer waardoor het voor hen moeilijk is om onderwijs te kunnen volgen. Deze groep leerlingen kampen vaak met een combinatie van verschillende risico factoren op verschillende niveaus zoals die op individueel-, omgevings-, gezins-, en schoolniveau . Persoonlijke redenen zijn vaak de voornaamste redenen om met de opleiding te stoppen. Tenminste dit wordt aangegeven in het onderzoek van Derriks & Vergeer (2010) als gegevens op de website van VSV Groningen. Dit in tegenstelling tot het onderzoek van Eimers. Hij geeft aan dat slechts 22% van de uitval gerelateerd is aan persoonlijke redenen. In beide onderzoeken komt wel naar voren dat leerlingen bij de reden van uitval in onderzoeken aangeven te stoppen in verband met studiefactoren terwijl er in werkelijkheid andere problematieken spelen zoals die op persoonlijk vlak (Eimers, 2011, p. 7), (Derriks, 2010, p. 3).

En dan hebben we nog de *opstappers*, dit zijn leerlingen die uit zichzelf de opleiding verlaten, vaak zonder dat er sprake is van een probleem. Deze uitvallers vallen uit door 'studentenkenmerken' zoals: de opleiding is niet wat de studenten er van verwacht hadden. De leerling wijst in dit geval dan ook naar zichzelf: zij vinden de opleiding niks, hebben teveel verzuimd (Derriks, 2010, pp. 1,2), de leerling heeft een gebrek aan motivatie of verlaat de school vanwege slechte schoolprestaties (Baat, 2012, p. 2).

4.1.3 Welke acties ontstonden er vanuit macro-, en meso niveau om het aantal VSV-ers terug te dringen?

Om de kwaliteit in het Middelbaar beroepsonderwijs te verbeteren heeft in 2011 het Ministerie van Onderwijs, Cultuur & Wetenschap (OCW) het actieplan 'Focus op Vakmanschap 2011-2015' gepresenteerd. Voor het realiseren van het actieplan (wat is samengesteld door Minister Bijsterveldt) wordt er onder andere 150 miljoen euro beschikbaar gesteld voor de kwaliteitsverbetering van het MBO. Hiermee wordt de onderwijstijd in het eerste leerjaar uitgebreid en wordt intensievere begeleiding in de vorm van loopbaanoriëntatie en coaching van studenten mogelijk (RMCNet). Vervolgens werd er door het Cultureel Plan Bureau een onderzoek gestart naar de meest effectieve maatregel voor het verlagen van het aantal voortijdig schoolverlaters. Dit werd uiteindelijk een top negen met daarin de volgende maatregelen:

1. Aansluiting VMBO-MBO
2. Loopbaanoriëntatie en begeleiding
3. Mix van aansluiting VMBO-MBO en LOB
4. Verbeteren verzuimbeleid
5. Begeleiding van specifieke doelgroepen
6. Informatievoorziening en deskundigheidsbevordering

7. Opzetten/verbeteren interne en externe zorgstructuur
8. Inzet van aantrekkelijke lesprogramma's
9. En overige maatregelen (DUO, 2013, p. 13).

Vanuit deze maatregelen zijn er overeenkomsten zichtbaar geworden vanuit macro-, en mesoniveau. Zo komen de thema's uit het Actieplan 'Focus op Vakmanschap' met betrekking tot de kwaliteitsverbetering van het onderwijs zoals: *intensivering van de onderwijstijd in het eerste jaar, intensieve begeleiding, loopbaanoriëntatie en coaching* (Bijsterveldt-Vliegenthart, 2011, p. 13) bijna overeen met de thema's die het Alfa-College uitzet op mesoniveau namelijk de items: *Loopbaanoriëntatie en begeleiding, Verbeteren verzuimbeleid en Opzetten/verbeteren interne en externe zorgstructuur* (DUO, 2013, p. 13). En deze onderwerpen zijn vervolgens ook weer zichtbaar in de Regionale Focuslijnen (Klunder, 2013, pp. 28,29) van het Alfa-College (Noord,- Oost-Nederland). Daarin komt het doel van Focuslijn 1 deels overeen met het opzetten/verbeteren van de in-, en externe zorgstructuur en komt Focuslijn 3 geheel overeen met de verbetering van Loopbaanbegeleiding zowel op school-, als regionaal niveau binnen het Alfa-College. Van hieruit maak ik van de verschillende items de vertaalslag die nodig is op micro niveau voor de preventie maatregelen van de VSV-ers.

4.1.4 Welke interventies kunnen scholen inzetten om uitval tegen te gaan?

Het aanturen op samenwerking

De overheid stuurt regio's er op aan meer samen te werken. Hiervoor zijn aanvullende subsidies beschikbaar gesteld als extra stimulans om (onderwijs)programma's op te zetten met als doel de gestelde norm van maximaal 25.000 VSV-ers in 2016 te kunnen halen. Voor het opzetten en uitvoeren van de programma's zoals: Kans050, Rebound-MBO, Innertime, Playing for Success en andere (korte) ondersteunende trajecten is er regionale samenwerking nodig. Alleen dit laat nog te wensen over. Dit wordt ook beschreven in het jaarverslag van het Alfa-College, (2012). 'De samenwerking en afstemming is echter in veel gevallen nog te veel afhankelijk van het gedrag van individuele medewerkers' (Klunder, 2013, p. 21)

'School heeft invloed'

Voor scholen is het belangrijk om te weten dat zij wel degelijk invloed kunnen hebben op de cijfers ter verlaging van het aantal voortijdig schoolverlaters. We kunnen uit alle bronnen samen opmaken dat het allemaal start bij de kern, namelijk de docent op de werkvloer. De centrale aanbeveling uit het adviesrapport *Vertrouwen in de school*, (2009) is om leerling die dreigen uit te vallen structuur en verbondenheid te bieden. In het bieden van structuur en verbondenheid spelen leraren een hoofdrol. Scholen die goede resultaten weten te behalen met potentiële uitvallers, worden gekenmerkt door leraren die het daadwerkelijk tot hun verantwoordelijkheid rekenen ook moeilijke leerlingen naar de eindstreep te brengen. Hierin staat centraal het intensief contact tussen leraar en leerling (Donk, 2009, p. 12). Hierbinnen is het van belang dat coaches werken vanuit vertrouwen en investeren in een band met de (individuele)leerlingen. Dit heeft juist de vaak 'gevoelige' VSV-doelgroep nodig zowel de groep

die dreigt uit te vallen als de uitvallers zelf. Sfeer en relatie vormen de belangrijkste basis om zin te krijgen in het leren en om dit te kunnen behouden moet er gewerkt worden uit een basis van vertrouwen (Prinsen, 2009, p. 80). Leerlingen bevestigen dit gegeven in het onderzoek van Derriks & Vergeer, (2010) waarin zowel uitvallers als succesvolle studenten aangeven dat structuur, een strengere aanpak, leerlingen (blijven) motiveren en stimuleren, interesse in de leerling en hulp bij begeleiding de items zijn tot schoolsucces (Derriks, 2010, p. 23). Daarnaast geven leerlingen uit het onderzoek van Derriks & Vergeer aan dat ze het van belang vinden dat docenten aansluiten bij hun leefwereld en de vakken daarbij interessanter moeten maken. Dit gegeven wordt ook bevestigd in het stuk van Baat & Foolen waarin ze het belang van de zoektocht naar individuele mogelijkheden van de leerling en de daarbij aansluiting van de leeromgeving onderstrepen. In het artikel '*Vertrouwen in de school*', (2009) wordt benadrukt naar de noodzaak het onderwijs (nog) praktijkgericht te maken. Onderwijs dat nog beter aansluit op de kwaliteiten en behoeften van deze leerlingen (Donk, 2009, p. 12)

4.1.5 Het belang van een goede zorgstructuur

Alleen betere leraren is niet genoeg. Bij de aanpak van voortijdig schoolverlaters is het van belang een bredere aanpak te hanteren voor de (potentiële) uitvallers, waarin ook aandacht is voor eventuele sociaal-emotionele problematiek maar ook met betrekking tot problemen met verslaving of schulden (Donk, 2009). Daarin is het belangrijk dat studenten weten waar ze die zorg in de school kunnen vinden. Voor scholen is het van belang dit zich te realiseren en soms even te kijken 'door een andere bril'.

En eerder genoemd de (regionale) samenwerking zowel op intern-, als extern niveau. De Heer Noeken (coördinator sociale veiligheid, Locatie Kluiverboom, Groningen) benadrukt vanuit zijn dagelijkse onderwijspraktijk het belang van regionale afstemmingen tussen verschillende partijen en het belang van 'maatwerk' op de individuele casus per uitgevallen VSV-er of toekomstige VSV-er. 'Korte lijnen' en aanpakken bij de bron' (vsvgroningen, 2014).

Binnen de zo net genoemde 'kortere lijnen' moet er ook gekeken worden naar oplossingen buiten de directe onderwijspraktijk. Namelijk het waardevolle contact tussen school en de ouders. Ouders worden gezien als een belangrijke schakel tussen de leerling en school en is tevens een beschermende factor voor schoolverzuim en voortijdig schoolverlaten en dat dit een gegeven is wordt bevestigd in de artikelen van: Baat & Foolen, (2012), Herweijer, (2013) en Derriks & Vergeer, (2010). Herweijer, (2013) geeft in zijn artikel aan dat ouders zelf hun kinderen meer ondersteuning moeten bieden. De ondersteuning van ouders levert een positieve bijdrage op de leerprestaties en helpt leerlingen bij de oriëntatie van opleiding en beroep en kan tevens bijdragen op het terugdringen van voortijdig schoolverlaten (Herweijer, 2013, pp. 7,10). Mevrouw Raaijmakers (Deelnemers Loopbaan Expertise Team (DLE), Alfa-College, Locatie Kluiverboom) voegt daar aan toe dat het van belang is ouders sneller te betrekken bij verzuim en andere problematiek wat kan leiden tot uitstroom. Zij acht het van belang ouders bij vijf verzuimdagen schriftelijk te informeren en ouders te betrekken bij gesprekken tussen docent en leerling. Ook voegt ze er aan toe dat het van belang is dat ouders uit de weerstand gaan en dat ze het gevoel krijgen medeverantwoordelijk te zijn aan het (school)succes van

hun kind. 'Ouders moeten uitstralen dat ze het belangrijk vinden dat hun kind het haalt' aldus Derriks en Vergeer, (2010) p.42).

Als laatste in de analyse zijn er nog twee punten die nog genoemd moeten worden. Namelijk de verzuimregistratie en de menging van leerlingen.

Want zeker niet onbelangrijk begint voortijdig schoolverlaten met signaleren. Goed en snel signaleren kan alleen als docenten zorgvuldig de aan-, en afwezigheid per les (digitaal) registreren. Helaas is dit bij veel scholen nog niet het geval. Veel verzuim en uitval wordt op de helft van de instellingen onvoldoende geregistreerd (Bijsterveldt, 2011, p. 8). Daarnaast zijn er op veel scholen (nog) geen geschikte consequenties voor het schoolverzuim en geen geschikte beloningen voor aanwezigheid (Baat, 2012, p. 5)

Algemeen bekend is dat leerlingen uit gezinnen met een lage sociaaleconomische status meer risico lopen op schoolverzuim en voortijdig schoolverlaten namelijk 55% (Baat, 2012, p. 4). De ideale situatie zou zijn als scholen een goede balans hebben tussen 'kansarme' en 'normale' leerlingen. Dit komt naar voren uit het rapport van *'Vertrouwen in de school'*, (2009) waarin zowel uit interviews als wetenschappelijk onderzoek gepleit wordt voor een betere menging van leerlingen. Uit Amerikaans onderzoek kwam naar voren dat zolang het aantal kansarme kinderen een bepaalde grens niet overschreit, zo'n 30%, profiteerde deze groep van de aanwezigheid van 'normale' of kansrijke kinderen deze kinderen, zonder dat deze laatsten daardoor minder presteerden (Donk, 2009, p. 13). En tot slot niet alle VSV-ers blijven VSV-ers, gemiddeld genomen keert 31% weer terug naar het MBO (Eimers, 2011, p. 8)

4.2. Discussie van de resultaten

De meeste VSV-ers zijn afkomstig uit het MBO en de grootse uitval is binnen niveau 1 en niveau 2. Een algemeen feit is dat leerlingen uit gezinnen met een lage sociaaleconomische status meer risico lopen op schoolverzuim en schoolverlaten. Persoonlijke redenen zijn vaak de voornaamste redenen voor leerlingen om met de opleiding te stoppen. Veelal is er bij de leerlingen die uitvallen spraken van een combinatie aan factoren waardoor ze uitvallen. Factoren op individueel-, omgevings-, gezins-, en schoolniveau. De overheid zet lijnen uit (zoals het Actieplan 'Focus op vakmanschap') om de doelstelling van maximaal 25.000 VSV-ers in 2016 te kunnen halen. De voornaamste interventies die er op regionaal en schoolniveau ingezet moeten worden zijn: samenwerking op in-, en extern niveau optimaliseren, gedreven docenten op de werkvloer die vertrouwen geven aan de leerling en daarbij aansluiten bij de leefwereld van leerlingen, daarin structuur geeft, ze weet de motiveren en te inspireren, waarin ouderbetrokkenheid opgenomen is in de schoolorganisatie en ouders gezien worden als partners in het schoolproces van de leerling en waarin correcte verzuimregistratie wordt gezien als één van de belangrijkste items om het voortijdig schoolverzuim tegen te gaan en anders het verzuim voortijdig te kunnen signaleren. Aanpakken bij 'de bron' en telkens weer leren van de praktijk is met al deze punten samen de essentie binnen preventie.

4.2.1 Kritische inhoudelijke beschouwing van de resultaten

Hoe goed zijn de antwoorden die we hebben gevonden op de onderzoeks-(deel)vragen?

Goed, naar mijn mening zijn er voldoende bronnen gebruikt om de hoofd- en de bijbehorende deelvragen naar behoren te beantwoorden. Er zijn dan ook vele bronnen met elkaar vergeleken wat een goed totaal beeld geeft van het onderwerp. De antwoorden die zijn gevonden zijn ook afkomstig van verschillende 'lagen', verschillende partijen. Zo zijn er verschillende auteurs, onderzoekers, docenten, coördinatoren, schrijvers van het jaarvaarverslag van het Alfa-College, Ministers en leerlingen die in verschillende artikelen hun mening laten weerklinken over dit ontwerp. Daardoor heb ik naar mijn inziens voor de lezer een goed beeld kunnen schetsen.

Welke vragen zijn onbeantwoord?

Er zijn geen hoofd-, of deelvragen onbeantwoord gebleven. De nadruk van deze onderwijseenheid ligt op literatuuronderzoek maar toch had ik nog wel meer informatie uit de praktijk willen betrekken bij dit fenomeen. Ik ben erg benieuwd hoe al die acties rondom de preventie van VSV-ers zichtbaar zijn in de huidige onderwijspraktijk. Naar mijn idee staat het allemaal wel goed op papier maar wordt er in de praktijk nog maar de helft actief uitgevoerd en weten veel medewerkers en scholieren niet eens wat de in- en externe mogelijkheden zijn in en rond de trajecten van voortijdig schoolverlaters.

Welke nieuwe vragen zijn ontstaan?

Er zijn geen directe literaire vragen ontstaan. Wel is er een nieuwsgierigheid ontstaan hoe de vertaalslag is gemaakt in de onderwijspraktijk en welke overheids-, en regionale maatregelen er op de werkvloer daadwerkelijk zichtbaar worden uitgevoerd?

Wat was de kwaliteit en de beperking van de gekozen onderzoeksopzet en uitvoering

De beperking voor mij persoonlijk was telkens het onzekere gevoel te ervaren tijdens het schrijfproces. Het gevoel dat ik mezelf nog niet vaardig genoeg vond om al deze bronnen samen te brengen tot één geheel. Al ebt dat gevoel nu eindelijk weg, nu het af is.

Ik ben benieuwd hoe de 'kwaliteit' van alle gegevens op u als lezer overkomt. Het was in de vele bronnen nogal een wirwar aan cijfers en feiten. Ik heb de cijfers zo precies mogelijk proberen te volgen en hoop dan ook dat het overkomt als een logisch verhaal.

De beperking in het literatuuronderzoek was voor mij persoonlijk het gemis van het daadwerkelijk beleven van de problematiek in de onderwijspraktijk. Het liefst ging dit stuk naar mijn mening alleen maar over de koppeling met de beroepspraktijk. Maar die 'hunker' past dan ook sterk bij mij als docent en mijn manier van leren. Als ik een vervolgonderzoek moest aanbevelen dan zou deze in het verlengde zijn van deze gegevens maar dan gericht op de uitwerking van de acties en maatregelen binnen de huidige onderwijspraktijk.

Hoofdstuk 5. Conclusie

De regering vindt het van belang dat jongeren tussen de achttien en vijfentwintig jaar een vak leren en gediplomeerd van school gaan met tenminste een startkwalificatie. Om de doelgroep voortijdig schoolverlaters terug te dringen zijn er zowel Europese afspraken gemaakt als landelijke. Zo streeft de Europese Commissie naar 10% minder voortijdig schoolverlaters in het jaar 2020 en Nederland streeft naar 8%. Om dit doel landelijk te realiseren heeft in 2011 het Ministerie van OCW het Actieplan 'Focus op vakmanschap' geschreven met daarin maatregelen om in 2016 niet meer dan 25.000 schoolverlaters te hebben. De vraag die uit deze context naar voren kwam was dan ook hoe die maatregelen zich gingen vertalen op meso-, en microniveau. De hoofdvraag die daar uit voortkwam was dan ook: *In hoeverre kan de school bijdragen aan het terugdringen van voortijdig schoolverlaten?*

In een schoolorganisatie zijn er drie belangrijke items om voortijdig schoolverlaten terug te dringen namelijk aandacht besteden aan: loopbaan en begeleiding, verbeteren van het verzuimbeleid en het opzetten en/of verbeteren van de in-, externe zorgstructuur. Deze items komen zowel op macro-, meso-, en microniveau naar voren. De afstemming binnen loopbaan begeleiding kent vele betrokkenen. Zo is het van belang dat iedereen zich zowel individueel- als samen op de werkvloer inzet in de 'strijd' tegen het verlagen van het aantal VSV-ers. Bij de samenwerking stagneert het en daardoor gaat er in verschillende VSV casussen veel kostbare tijd verloren. Als regio is het van belang samen te werken en 'maatwerk' te leveren voor de jongeren die dat nodig hebben. Er zijn genoeg trajecten en subsidies om dit te realiseren. Alleen is het aan de regio, aan het schoolteam dit ook daadwerkelijk op te pakken. Begeleiding is ook een veel omvattend begrip. En binnen die begeleiding is er zoveel mogelijk. Allereerst is het van belang dat de docent er is, dat de docent er staat ook voor de leerling die dreigt uit te vallen. Eén van de sleutels tot succes is het blijven motiveren van de leerling die mogelijk VSV-er wordt of VSV-er is geworden. Hierin spelen sfeer en relatie de belangrijkste basis, een basis van vertrouwen waarin de leerling zin krijgt in het leren. Waarin er wordt aangesloten bij hun interesses en hun (individuele) mogelijkheden. Wanneer die mogelijkheden even niet meer zichtbaar zijn moet er gekeken worden naar mogelijkheden buiten de schoolomgeving en daarbij doel ik op het betrekken van de ouders. Ouders zijn en blijven een belangrijke schakel tussen de leerling en het onderwijs. Ook wanneer leerlingen op het MBO zitten. Ouders kunnen een positieve invloed hebben op het schoolproces en leerlingen helpen bij het bereiken van hun doel. Ouders moeten dan ook gezien worden als partners in het schoolproces. Andere preventie maatregelen zijn goede intakeprocedures vooraf zodat er voor de aanvang van de opleiding een betere screening plaats vindt. Waardoor docenten vooraf beter kunnen inschatten wat er 'binnen wordt gehaald'. Naast dit alles is een goede verzuimregistratie één van de belangrijkste items om het voortijdig schoolverzuim tegen te gaan tevens de manier om voegtijdig schoolverzuim te kunnen signaleren. Aanpakken bij 'de bron' en telkens weer leren van de praktijk is met al deze punten samen de essentie binnen preventie.

J.S. Koopman

Literatuurlijst

- Alfa-College. (2014, Januari). *Wie is het Alfa-College?* Groningen, Groningen, Noord-Nederland : Wm Veenstra.
- Allen, J. &. (2010). *Voortijdige schoolverlaters: Aanleiding en gevolgen*. Maastricht: Researchventrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt (ROA).
- Baat, M. d. (2012, augustus). *nji.nl*. Opgeroepen op mei 18, 2014, van http://www.nji.nl/nl/Oorzaken_schoolverzuimenvsv.pdf
- Bijsterveldt, v. -V. (2011, februari 16). *Rijksoverheid.nl. Kamerstuk: 'Actieplan Focus op Vakmanschap'*. Opgeroepen op 6 6, 2014, van <http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/kamerstukken/2011/02/16/actieplan-mbo-focus-op-vakmanschap-2011-2015.html>
- Bijsterveldt-Vliegenthart, M. v. (2011, februari 16). *Rijksoverheid.nl. Kamerstuk: 'Actieplan Focus op Vakmanschap'*. Opgeroepen op 6 6, 2014, van <http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/kamerstukken/2011/02/16/actieplan-mbo-focus-op-vakmanschap-2011-2015.html>
- Boer, A. d. (2004). *Voortijdig Schoolverlaten*. Texel.
- Bouwhuijsen, P. v. (2011). *Schooluitval aanpakken in Zorg en Welzijn. Vakblad voor opleidings in het gezondheidsonderwijs (Nr 2)*, 12-13.
- Derriks, M. &. (2010). *Doorstroom in het ROC*. Amsterdam: Kohnstamm Instituut .
- Donk, p. d. (2009). *Vertrouwen in de school. Over uitval van 'overbelaste' jongeren*. Den Haag/Amsterdam: WWR/Amsterdam University Press.
- DUO. (2013). *VSV - Analyse onderwijsmaatregelen*. Groningen: Dienst Uitvoering Onderwijs.
- Eimers, T. &. (2011). *kbanijmegen.nl*. Opgeroepen op 9 8, 2014, van <http://www.kbanijmegen.nl/doc/pdf/Regiomonitor-utrecht-monitor.pdf>
- Hammond, C. (2007). *Clemon: National Dropout Prevention Center/Network*. Opgeroepen op 9 8, 2014, van http://media-relations.www.clemson.edu/archive/newsroom/articles/2007/june/dropout_study.php
- Herweijer, L. &. (2013). *Samen Scholen*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Holter, N. (2008, september). *nji.nl*. Opgeroepen op mei 17, 2014, van http://www.nji.nl/nl/Risicofactoren_VoortijdigSchoolverlaten.pdf
- Klunder, A. W. (2013). *Jaarverslag 2012 Alfa-College*. Groningen: Alfa-College, Kluiverboom.
- Lagerwerf, B. &. (2006). *Een leraar van klasse. Een goede docent worden en blijven*. Soest: Nelissen.
- MBO Raad. (sd). Opgeroepen op mei 29, 2014, van Platform Entree: http://www.mboraad.nl/media/uploads/platforms/platform_entree/literatuur/stand-van-zaken-entree.pdf
- MBO15. (sd). Opgeroepen op mei 31, 2014, van Introductie Entreeopleiding/Afschaffen drempelloze instroom: <http://www.mbo15.nl/node/315>
- mboraad.nl*. (sd). Opgeroepen op mei 18, 2014, van <http://www.mboraad.nl/?news/4608482/Beantwoording+veelgestelde+vragen+invoering+entreeopleiding+.aspx>
- Ministerie van Onderwijs, C. e. (sd). *Aanval op schooluitval*. Opgeroepen op 9 3, 2014, van Vragen over cijfers: <http://www.aanvalopschooluitval.nl/vraag-en-antwoord/cijfers>

Ministerie van Onderwijs, C. e. (sd). OCW. Opgeroepen op 9 9, 2014, van VSV-Verkenner Zoom in op schooluitval: <http://www.vsvverkenner.nl/gemeente.php?select=0014>

Ministerie van Onderwijs, Cultuur & Wetenschap. (sd). Opgeroepen op mei 31, 2014, van Aanval op schooluitval algemeen: <http://www.aanvalopschooluitval.nl/vraag-en-antwoord/vsv-aanpak-2012-2015/algemeen>

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. (sd). Opgehaald van <http://www.aanvalopschooluitval.nl/vraag-en-antwoord/vsv-aanpak-2012-2015/algemeen>

OCW. (2013, oktober). *MBO15*. Opgeroepen op juni 1, 2014, van Het studieadvies in de entreeopleiding: <http://www.mbo15.nl/sites/default/files/Het%20studieadvies%20in%20de%20entreeopleidingen.pdf>

Prinsen, H. &. (2009). *Pubers van nu*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum.

Rijksoverheid. (sd). Opgehaald van <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/aanval-op-schooluitval/>

Rijksoverheid.nl. Feiten en cijfers. (sd). Opgehaald van <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/aanval-op-schooluitval/feiten-en-cijfers-schooluitval>

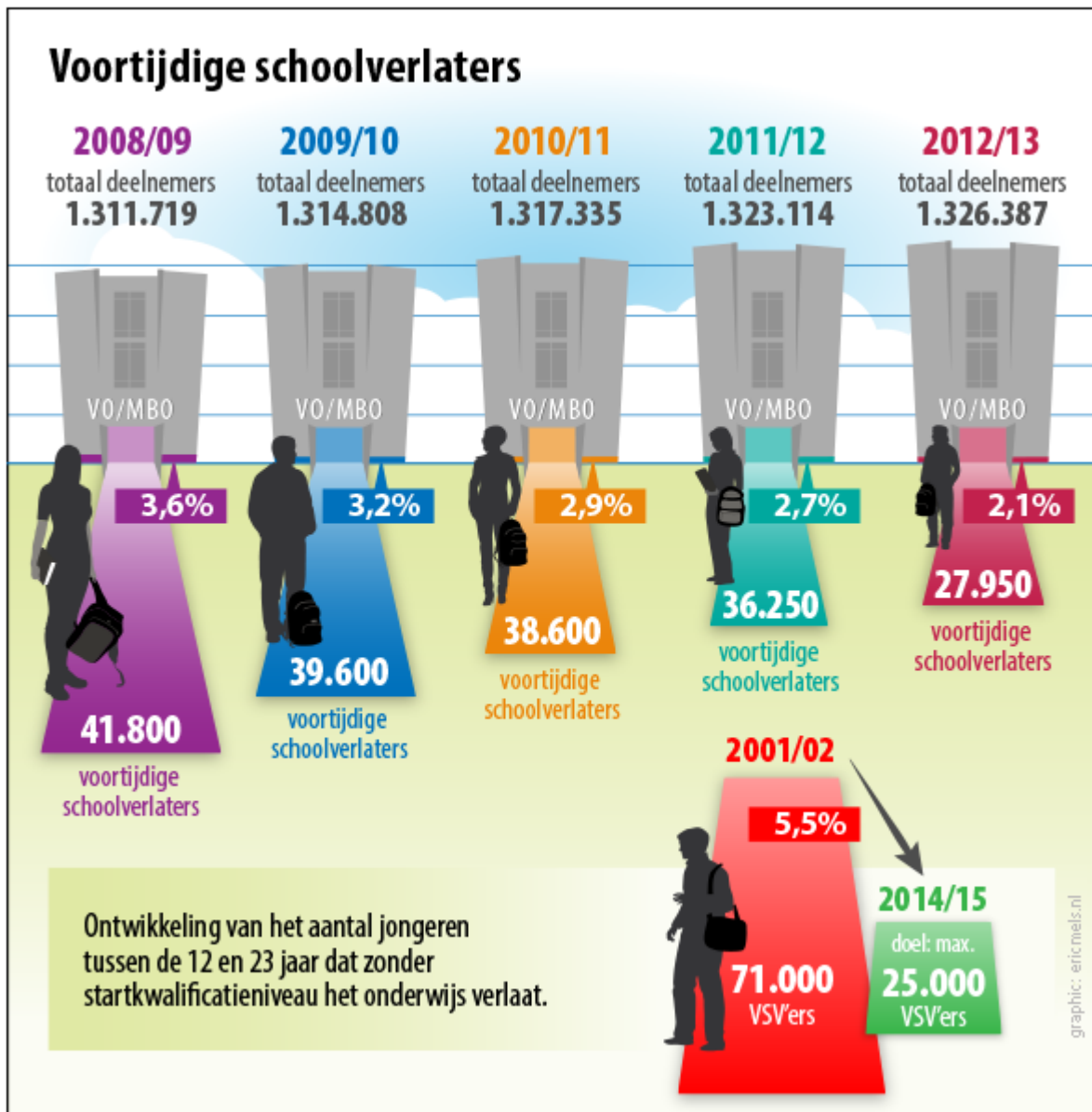
Rijksoverheid.nl. Onderwerpen aanval op schooluitval. (sd). Opgeroepen op mei 18, 2014, van <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/aanval-op-schooluitval>

RMCNet. (sd). *RMCNet*. Opgeroepen op 9 3, 2014, van <http://www.rmynet.nl/voortijdig-schoolverlaten>

vsvgroningen. (2014, 9 3). Opgeroepen op 9 8, 2014, van VSV Groningen Voortijdig Schoolverlaten: <http://www.vsvgroningen.nl/?page=algemeen-onderwijs>

Wal, J. v. (2009). *Identiteitsontwikkeling en leerlingbegeleiding*. Bussum: Coutinho.

Bijlage 1 Totaal overzicht VSV-ers tot en met schooljaar 2012-2013

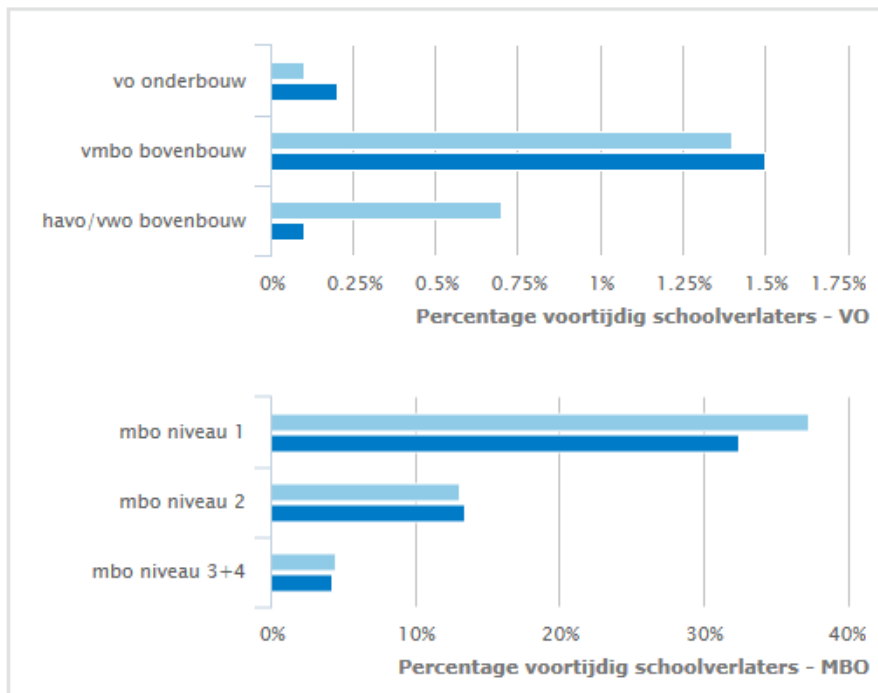

Bron: (Rijksoverheid.nl. Feiten en cijfers)

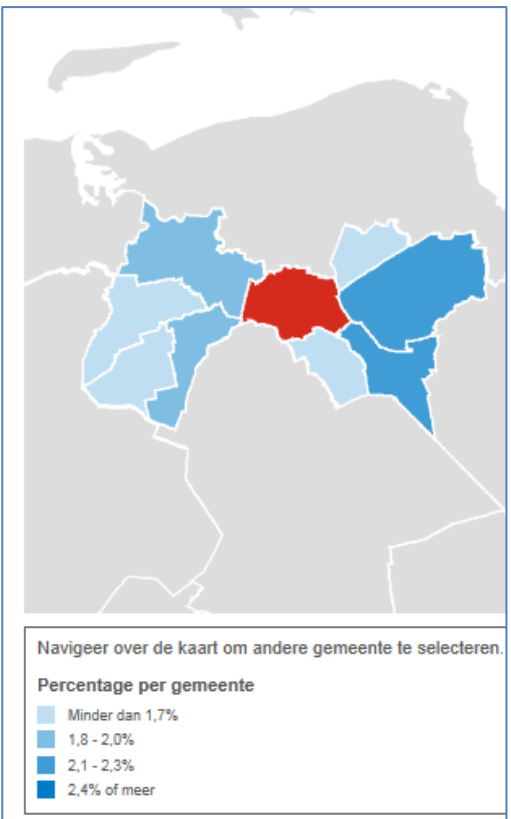
Bijlage 2: Regionaal overzicht aantal VSV-ers 2012-2013

Totaal aantal onderwijsdeelnemers en aantal nieuwe voortijdig schoolverlaters

	deelnemers	vsv'ers	% vsv	norm
Totaal	10.401	310	3,0%	
Totaal VO	7.092	35	0,5%	
<i>VO onderbouw</i>	3.731	3	0,1%	0,2%
<i>VMBO bovenbouw</i>	1.402	19	1,4%	1,5%
<i>HAVO/VWO bovenbouw</i>	1.959	13	0,7%	0,1%
Totaal MBO	3.309	275	8,3%	
<i>MBO niveau 1</i>	185	69	37,3%	32,5%
<i>MBO niveau 2</i>	771	101	13,1%	13,5%
<i>MBO niveau 3 + 4</i>	2.353	105	4,5%	4,25%

■ % vsv
■ norm

Bron: (Ministerie van Onderwijs, OCW)

■ vsv'ers onder de 18 jaar
■ vsv'ers van 18 jaar of ouder

Bijlage 3 Financiële posten uit het Actieplan 'Focus op Vakmanschap'

Financieel kader voor deze kabinetsperiode

Het regeerakkoord bevat de volgende financiële posten die ook relevant zijn voor het mbo.

		2012	2013	2014	2015	Struc.
Ombuigingen RA onderwijs						
Verkorten opleidingsduur, MBO			30	50	140	160
Bredere Kenniscentra, Doelmatige opleidingen						
Leeftijdsgrens 30 jaar	MBO		80	110	170	170
Subsidietaakstelling OCW	OCW	140	140	140	130	130
Efficiencykorting raden en instituten	OCW	20	20	20	20	20
Intensiveringen RA onderwijs*						
Professionalisering onderwijspersoneel	PO/VO/MBO	100	150	150	150	150
Prestatiebeloning teams	PO/VO/MBO	10	20	40	200	250
Versterken uniforme toetsing	PO/VO/MBO	80	80	80	80	80
Plus en wijkschool**	VO/MBO	30	30	30	30	30
kwaliteitsverbetering***	MBO		150	150	150	150
Kwaliteit/reservering leerlingenraming		70	180	220	270	270

* = De financiële middelen staan op de aanvullende post van het Rijk gereserveerd

**= De intensivering betreft het structureel financieren van de plusvoorzieningen en de wijkscholen.

***= De schooluitval in het MBO wordt bestreden door intensivering van de onderwijstijd in het eerste jaar, intensieve begeleiding, loopbaanoriëntatie en coaching.

Bron: (Bijsterveldt-Vliegthart, 2011)